מה

הִלְכוֹת שַׁבָּת סִימָן עָר רעא

עָר לוֹמַר מִשְׁנַת ״בַּמֶּה מַדְלִיקִין״, וּבוֹ ב׳ סְעִיפִים:

א [א]נוֹהֲגִים לוֹמַר (א) פֶּרֶק (ף) ״בַּמֶּה מַדְלִיקִין״. [ב]וְהַסְּפָרַדִּים אוֹמְרִים אוֹתוֹ (ב) קֹדֶם תְּפִלַּת עַרְבִית, וְהוּא הַנָּכוֹן: **ב** [ג]יֵשׁ שֶׁאֵין אוֹמְרִים אוֹתוֹ בְּיוֹם־טוֹב (ג) שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּעֶרֶב־שַׁבָּת, [ד]וְיֵשׁ שֶׁאֵין אוֹמְרִים אוֹתוֹ בְּשַׁבָּת (ד) שֶׁל חֲנֻכָּה: הגה וְאֵין נוֹהֲגִין כֵּן בַּחֲנֻכָּה. וּבְשַׁבָּת שֶׁל חֹל־הַמּוֹעֵד אֵין אוֹמְרִים אוֹתוֹ (מנהגים), וְכֵן בְּיוֹם־טוֹב שֶׁחָל לִהְיוֹת (ג) [ג] (ה) בְּשַׁבָּת אֵין אוֹמְרִים אוֹתוֹ (טהרי״ל הלכות סוכה):

א טוּר מַקְשֶׁה הֵיכָרוּהוּ עַל הַיַּיִן וְכוּ׳ בְּפִסְחִים ק״ו וְהָרַמְבַּ״ם בְּפֶרֶק כט וְהָרֹא״שׁ מַהָא דְּבָרְכוֹת כ״ו ב בְּרָכוֹת כ׳

רעא הֵיכֵי קִדּוּשׁ עַל הַיַּיִן, וּבוֹ י״ז סְעִיפִים:

א [א]כְּשֶׁבָּאוּ לְבֵיתוֹ, (א) יְמַהֵר (ף) לְאָכְלוֹ (ב) *מִיָּד: **ב** [ב]נָשִׁים חַיָּבוֹת בְּקִדּוּשׁ אַף־עַל־פִּי שֶׁהוּא מִצְוַת

א כוּר ב בֵּית יוֹסֵף ג טוּר ד מְהַרְי״ו אֲבוּהַב מִשּׁוּם הָאֲרִיזוֹת חַיִּים מִשּׁוּם יֵשׁ אוֹמְרִים

בְּאֵר הַגּוֹלָה

בַּאֵר הֵיטֵב

(ף) בַּמֶּה מַדְלִיקִין. כְּדֵי שֶׁאִם יִאָחֵר לָבוֹא לְבֵית־הַכְּנֶסֶת יִסַּיֵּם תְּפִלָּתוֹ בְּעוֹד שֶׁאוֹמְרִים אוֹתוֹ, וְלָכֵן אֵין אוֹמְרִים אוֹתוֹ בְּשַׁבָּת חֹל־הַמּוֹעֵד, שֶׁאֵין מַאֲחֲרִין כ״כ דְּאֵין צוֹשְׁקִין מִלָּאכָה כ״כ. מִגֵּנֵי מהרא״ק. וְכָתַב הַב״ח שֶׁאֹאמְרוּהוּ אַחַר הַקִּדּוּשׁ, דְּעֵיוּלֵי יוֹמָא מְקַדְּמִינַן, וכ״מ בְּטוּר, מ״א:

(ג) **בְּשַׁבָּת**. וְכֵן בְּיוֹ״כ שֶׁחָל בְּשַׁבָּת א״א אוֹתוֹ, שכנה״ג:

(ף) לְאָכְלוֹ מִיָּד. הַיְנוּ לְקַדֵּשׁ כְּדֵי שֶׁיִּזְכּוֹר שַׁבָּת בִּכְנִיסָתוֹ. כָּתַב בְּתִקּוּנֵי־שַׁבָּת שֶׁיִּקְדֹּשׁ קֹדֶם לַיְלָה, כִּי בְּתִחִלַּת לֵיל־שַׁבָּת הוּא מִזֶּל מַאְדִּים וְסַמָּאֵל מוֹשֵׁל עָלָיו, וּכְסוֹף יוֹם ו׳ מַזַּל צֶדֶק וּמַלְאָכוֹ צַדְקִיאֵל, וְהֵם שְׁנֵי מַלְאָכִים א׳ רַע וְא׳

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

א (א) **פֶּרֶק ״בַּמֶּה מַדְלִיקִין״.** לְפִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ דִּין הַדְלָקָה וּשְׁלֹשָׁה דְּבָרִים שֶׁצָּרִיךְ אָדָם לוֹמַר בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ עֶרֶב־שַׁבָּת עִם חֲשֵׁכָה:

(ב) קֹדֶם תְּפִלַּת עַרְבִית. שֶׁבִּמְקוֹמוֹתָם מַקְדִּימִין לְהִתְפַּלֵּל עַרְבִית, וְעַל־יְדֵי קְרִיאַת פֶּרֶק זֶה[1] שֶׁיִּקְרָא מְקֻדָּם יֵדַע בְּמַה מַדְלִיקִין וְיִזְכֹּר הַשְּׁלֹשָׁה דְּבָרִים וְיִהְיֶה עֲלֵיהֶם[2]. (ף) וְעַל־כֵּן כָּתַב הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ דְּהוּא הַנָּכוֹן, דְּלְאַחַר תְּפִלַּת עַרְבִית מַאי נַפְקָא־מִנָּה[3]. וּבִמְקוֹמוֹת שֶׁנּוֹהֲגִין לְאָמְרוֹ אַחַר תְּפִלַּת עַרְבִית, כָּתַב בְּמַגֵּן אַבְרָהָם מהרא״ק (ג) **הַטַּעַם**: כְּדֵי שֶׁאִם יְאַחֵר אָדָם מִלְּהִתְפַּלֵּל יִהְיֶה לוֹ שְׁהוּת לְהִתְפַּלֵּל בְּעוֹד שֶׁיֹּאמְרוּ ״בַּמֶּה מַדְלִיקִין״[4], וְלָכֵן אֵין אוֹמְרִים אוֹתוֹ בְּשַׁבַּת חֹל־הַמּוֹעֵד, לְפִי שֶׁאֵין מְאַחֲרִין כָּל־כָּךְ לָבוֹא לְבֵית־הַכְּנֶסֶת, לְפִי שֶׁאֵין עוֹשִׂין בָּהֶם שֵׁיֵּשׁ לוֹמַר ״בַּמֶּה מַדְלִיקִין״ אַחַר קִדּוּשׁ, דְּעֵיוּלֵי יוֹמָא עָדִיף וּמְקַדְּמִינַן לַהּ. וּבִמְקוֹמוֹתֵינוּ הַמְנָהָג לוֹמַר ״בַּמֶּה מַדְלִיקִין״ קֹדֶם, וְכָתַב בְּפְרִישָׁה הַטַּעַם, דְּנֵר בֵּיתוֹ וְקִדּוּשׁ הַיּוֹם, נֵר בֵּיתוֹ עָדִיף, וּכְדִלְעֵיל בְּסִימָן רסג: **ב** (ג) **שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּעֶרֶב־שַׁבָּת.** לְפִי (ג) שֶׁאֵין יָכוֹל לוֹמַר ״עִשּׂוֹתֵיהֶם״, שֶׁאֵין מְעַשְּׂרִין בְּיוֹם־טוֹב, וְכֵן בְּיוֹם־טוֹב שֶׁחָל בְּשַׁבָּת (ז) מְשׁוּם לֹא פְלוּג[5]: (ד) **שֶׁל חֲנֻכָּה**. מִפְּנֵי שֶׁנִּזְכָּר בָּהּ פְּסוּל שְׁמָנִים שֶׁהֵם אֲסוּרִים בְּשַׁבָּת אֵין אוֹמְרִים אוֹתוֹ[6] [אחרונים]:

א (א) **יְמַהֵר לֶאֱכֹל וְכוּ׳.** הַיְנוּ (ף) לְקַדֵּשׁ, כְּדֵי שֶׁיִּזְכּוֹר שַׁבָּת בְּעֵת תְּחִלַּת כְּנִיסָתוֹ, דְּכָל כָּמָּה דְּמִקַּדְּמִינַן לַהּ טְפֵי עָדִיף; וּמִכְּיוָן שֶׁקִּדֵּשׁ צָרִיךְ לֶאֱכֹל מִיָּד, מֵאֲכֹאָר בְּסִימָן רעג סָעִיף ג בַּהַגָּ״ה. וְאִם אֵינוֹ תָּאֵב לֶאֱכֹל, יָכוֹל לְהַמְתִּין מִלְּקַדֵּשׁ עַד שֶׁיִּרְעַב[1], שֶׁכְּבָר זָכָר אֶת הַשַּׁבָּת בִּתְפִלָּתוֹ בְּבֵית־הַכְּנֶסֶת, וְיוֹצֵא בָּזֶה הַמִּצְוֹת־עֲשֵׂה דְּאוֹרַיְתָא לְהָרַמְבַּ״ם, וּכְדִלְקַמָּן [ממ״א בשם הרמ״ע]. וּמִכָּל מָקוֹם נִרְאֶה דְּהֵיכָא דְּיֵשׁ בָּזֶה מִשּׁוּם שְׁלוֹם בַּיִת, אוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ בְּבֵיתוֹ מְשָׁרְתִים אוֹ שְׁאָר אוֹרְחִים, וּבִפְרָט אוֹרֵחַ עָנִי, לֹא יְאַחֵר בְּכָל גּוֹנִי, דְּכֵיוָן דְּהֵם מְטֻלִּים עָלָיו לֹא יוּכַל לְעַכְּבָם בְּשָׁבִיל שֶׁהוּא רוֹצֶה לְקַיֵּם מִצְוָה מִן הַמֻּבְחָר: **(ב) מִיָּד.** וּמִכָּל מָקוֹם מֵהֲנָכוֹן לִקְרוֹת קְרִיאַת שְׁמַע מִקֹּדֶם, אִם מִסְתַּפֵּק שֶׁמִּבֵּית־הַכְּנֶסֶת לֹא קָרָאהּ בִּזְמַנָּהּ. וְעַיֵּן לְעֵיל בְּסִימָן רסז בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה סָעִיף־קָטָן ו. כָּתַב הָרַמְבַּ״ם פֶּרֶק כט מֵהִלְכוֹת

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

[ג] בְּשַׁבָּת. עַיֵּן בה״ט. וְעַיֵּן בְּשֻׁלְחָן־מְגִנֵּנוּ בְּשֵׁם בֵּית־דָּוִד שֶׁכָּתַב: שֶׁמִּמִּדַּת שֶׁאֵין אוֹמְרִים לָהּ רוֹדִי בְּיוֹ״ט שֶׁחָל בְּשַׁבָּת מִשּׁוּם דְּנִרְאֶה כְּבְיוֹשׁ לְיוֹ״ט שֶׁאוֹמְרִים פָּנֵי שַׁבָּת נְקַבְּלָה וְכַסֹּמֵא וְלֹא פָּנֵי יוֹ״ט; וְנִרְאֶה דְּאֵין לְהַקְפִּיד, דְּשַׁבָּת א״צ קְדוּשָׁה ב״ר וּמְכִילְתָא קָאֵתֵי הֵלְכָךְ צָרִיךְ לְהַצְנִיעַ לִקְבֹּל כֵּינַן שֶׁהוּא בָּא אֲלֵינוּ מֵעַצְמוֹ, אֲבָל יו״ט שֶׁבָּא אֲלֵינוּ ע״י קִדּוּשׁ ב״ד, נִמְצָא שֶׁאָנוּ מְבִיאִין אוֹתוֹ וְא״כ מַה צָּרִיךְ לְצַנְעַת לְקַבְּלוֹ וְא״כ אֵין שׁוּם בִּיּוּשׁ בָּזֶה כו׳, ע״ש. וְנִרְאֶה דמ״מ בְּלֵיל יוה״כ אֵין לְאָמְרוֹ, וְכ״כ לְעֵיל סִיכּוּן רסב שֶׁאִין מְקַבְּלִין שבת בְּלֵיל יוה״כ שֶׁאֵין שָׁם נְשָׁמוֹת יְתֵרָה, וּמִשְּׁמַע דְּבָרָיו ס״ק שפ״ד מְסַבְּלִין שַׁבָּת וּכְדִבְרֵי הַבַּיִת־דָּוִד:

בְּאוּר הֲלָכָה

* מִיָּד. וַאֲפִלּוּ קֹדֶם חֲשֵׁכָה, כֵּן כָּתַב הַט״ז, וְאַזְהִיל לְשִׁיטָתוֹ בְּסִימָן רלה סָעִיף־קָטָן ג; אֲבָל לְפִי מה שֶׁכָּתַב הַמַּגֵּן־אַבְרָהָם בְּסִימָן רסז. וְהַבְּאתִיו שָׁם

בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה סָעִיף־קָטָן ו, יֵשׁ לְהַחְמִיר בְּתוֹךְ זְמַן חֲצִי שָׁעָה דְּקֹדֶם לַיְלָה מִשּׁוּם חוֹבַת קְרִיאַת שְׁמַע. דְּלֹא נִפְיק בְּמַה שֶׁקָּרָא מִקֹּדֶם בְּבֵית־הַכְּנֶסֶת לְהַרְבּוֹת פּוֹסְקִים, וּבְפֶרֶט לִדְיָדַן דְּנוֹהֲגִין בְּכָל יוֹם לְהִתְפַּלֵּל מַעֲרִיב בְּזְמַנּוֹ וּלְהִתְפַּלֵּל מִנְחָה אַחַר פְּלַג־הַמִּנְחָה, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב הַיְּד־אֶפְרַיִם שָׁם[2]. וְכָל זֶה בְּתוֹךְ חֲצִי שָׁעָה. אֲבָל קֹדֶם שֶׁהִגִּיעַ הַזְּמַן דְּחֲצִי שָׁעָה מֻתָּר לְקַדֵּשׁ וְלֶאֱכֹל בְּשַׁבָּת עַל־יְדֵי קִדּוּשׁ זֶה, דְּיוֹצֵא בּוֹ יְדֵי קִדּוּשׁ, כֹּל שֶׁהוּא מִפְּלַג־הַמִּנְחָה וּלְמַעְלָה, וּכְמוֹ־כֵן בְּסִימָן רסז סָעִיף ב. וּמִכָּל מָקוֹם לְפִי מה שֶׁהִתְעוֹרֵר שָׁם חֶמְגַּן־אַבְרָהָם לְהַקְשׁוֹת, לְדִיָּדַן דְּמִתְפַּלְּלִין מַעֲרִיב בְּזְמַנָּהּ וּמִנְחָה אַחַר פְּלַג־הַמִּנְחָה, אֲלֹמָּא דְּלֹא סְבִירָא לַן כְּרַבִּי יְהוּדָה, הָאֵיךְ אָנוּ יוֹצְאִין בָּזֶה? וְאַף שֶׁמְּיֻשָּׁב זֶה, עַיֵּן שָׁם, מִכָּל מָקוֹם לְכָתְחִלָּה יֹאחֵר טוֹב לִמְנֹעַ מִזֶּה, כֵּן נִרְאֶה לְעָנְיוּת דַּעְתִּי[3]. וְאוֹדוֹת דִּבְרֵי הַט״ז הַנַּ״ל, לְעָנְיוּת דַּעְתִּי לִדְלֹא דְּבָרָיו הָיְיתִי אוֹמֵר דְּאֵין בַּמֶּה הַטּוּר כְּלָל כְּמוֹ שֶׁאָמַר ״מִיד״ לְגַרְז לְגַמְרֵי זֶה. רַק שֶׁבָּא הַטּוּר לוֹמַר דְּבַהַגִּיעַ זְמַן חֲצִי קִדּוּשׁ, יְהֵא אַחַר שֶׁהוּא לַיְלָה שֶׁאָז מִתְקַדֵּשׁ הַיּוֹם, מִצְוָה לַעֲשׂוֹת כָּךְ זֶה תִּכְף וְלֹא לְאַחַר. דְּלִשּׁוֹן ״זְכִירָה״ עַל הַיַּיִן בִּכְנִיסָתוֹ׳ מַשְׁמַע מִשֶּׁמִּתְקַדֵּשׁ הַיּוֹם. וְכֵן מַשְׁמַע בְּרַשִּׁ״י פְּסָחִים ק״ו, עַיֵּן שָׁם, אֲבָל לֹא בָּא לוֹמַר שֶׁמְּצָוָה לְגָרְז עַצְמוֹ לְקַדֵּשׁ מִשּׁוּם שֶׁהוּא קֹבֵל מַצַּעֲמוֹ עָלָיו הַשַּׁבָּת; וְגַם הָרַשְׁבָּ״א שֶׁהֵבִיא הַשִּׁ״ד שֶׁכָּתַב שֶׁמְּקֹם בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן לְקַדֵּשׁ וּמֻתָּר לֶאֱכֹל אַחַר־כָּךְ אַף מִשֶּׁתְּחַשֵּׁךְ, הַלֹּא לֹא מָצִינוּ בְּהָרַשְׁבָּ״א שֶׁיְּהֵא מְצֻוֶּה לְזָרֵז עַל אוֹתוֹ הַזְּמַן. וְרָאִיתִי בִּפְרִישָׁה שֶׁגַּם הוּא הִרְגִּישׁ שֶׁאֵין מִדְּבְרֵי הָרַשְׁבָּ״א רְאָיָה, וְתֵדַע, דְּכֵינָן דְּמֻתָּר לְקַדֵּשׁ, מִמֵּילָא מְצֻוֶּה לְהַקְדִּים מִשּׁוּם שֶׁכְּבָר עָלָה עַל הַיַּיִן בִּכְנִיסָתוֹ׳. וְלַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי דָּבָר זֶה אֵינוֹ מְבֻרָּר כְּלָל, וְרָאוּי מְבֹרָכוֹת כ״ו עמוד ב דְּאָמְרִינַן שָׁם דְּרַבִּי צִלֵּי שֶׁל שַׁבָּת בְּעֶרֶב־שַׁבָּת וְנִכְנַס לְסַפְרָךְ לְהַגִּיעַ [וְהֵיְינוּ קֹדֶם שֶׁנָּזְרוּ עַל הַזְּעָרָה, כְּדְאִיתָא שָׁם] וְצִוּוּ וְשָׁמְרוּ לָן פִּרְקָן, וַעֲדַיִן לֹא הִשְׁכָּה; וְלִכְאוֹרָה לָמָּה זָכַר דְּשָׁנָה לָן פִּרְקָן, וְעַל־כָּרְחָךְ דְּהוּא לְהַרְאוֹת שְׁתִּפְלוּתוֹ הָיְתָה זְמַן הַרְבֵּה קֹדֶם חֲשֵׁכָה, כִּי עוֹד נִשְׁאַר זְמַן אַחַר הַתְּפִלָּה לְבַנֵּס לְמִדְרַשׁ וְלִשְׁנוֹת הַפֶּרֶק לְתַלְמִידִים, וּמִזֶּה הַזְּכִיר שֶׁגַּם קִדֵּשׁ וְאָכַל קֹדֶם שֶׁנִּכְנַס לְמִדְרָשׁ, וְעַל־כָּרְחָךְ דְּלֹא קִדֵּשׁ מִתְּחִלָּה, וּמִשְּׁמַע מִנֵּהּ דְּלֹא צָרִיכְנַן לְזָרְזוּ כָּל זְמַן שֶׁלֹּא הִגִּיעַ עֵדֶן זְמַן חִיּוּבָא. וְאֶפְשָׁר דְּיֵשׁ לְחַלֵּק בֵּין מִעַט קֹדֶם חֲשֵׁכָה וּבֵין הַרְבֵּה. אַף דְּהוּא גַּם־כֵּן אַחַר פְּלַג־הַמִּנְחָה. וְאֵין לְהָבִיא רְאָיָה לְדִבְרֵי הַט״ז מִלְּשׁוֹן הָרַמְבַּ״ם פֶּרֶק כט מֵהִלְכוֹת שַׁבָּתוֹת: יֵשׁ לוֹ לָאָדָם לְקַדֵּשׁ עַל הַכּוֹס עֶרֶב־שַׁבָּת וְכוּ׳, דְּהָתָם הַכַּוָּנָה דְּיָכוֹל לְקַדֵּשׁ. מִדְּמוּכָח מִמַּה שֶׁכָּתַב בְּסוֹף ״וְכֵן מִבְּדִיל״, וּבְעֵין זֶה יֵשׁ בְּפֶרֶק ג מֵהִלְכוֹת תְּפִלָּה הֲלָכָה ז: וְיֵשׁ לוֹ וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם בְּכֶרֶךְ־מִשְׁנָה, אֲבָל אֵין הַכַּוָּנָה דְּמִצְרִיךְ לְצַשּׂוֹת כֵּן לְכָתְחִלָּה[4]. וּמִכָּל מָקוֹם אַף שֶׁאֵין לִי רְאָיָה מִן הָרַמְבַּ״ם לְהַשִּׂ״ז, מִכָּל מָקוֹם מָצָאתִי אֹזֶן לִי מִלְּשׁוֹן הָרַמְבַּ״ם הַנַּ״ל לְהַכְרָעָה שֶׁכָּתַבְתִּי לְחַלֵּק לְהַט״ז בֵּין מִעַט קֹדֶם חֲשֵׁכָה וּבֵין הַרְבֵּה, כִּי הָרַמְבַּ״ם סִיּם וְכָתַב בַּהֲלָכָה הַנַּ״ל שֶׁמִּצְוֹת וְכִירָה הִיא בֵּין בְּשָׁעַת כְּנִיסָתוֹ וּבֵין קֹדֶם לְשָׁעָה זוֹ כְּמַעַט, מִשְּׁמַע

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(ף) בֵּית־יוֹסֵף: (ג) מָגֵן־אַבְרָהָם: (ג) טוּר: (ד) תּוֹסֶפֶת־שַׁבָּת: (ף) מָגֵן־אַבְרָהָם וּפְרִי־מְגַדִּים:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél (France) : 01.80.91.62.91
Tél (Israël) : +972.77.466.03.32
contact@torah-box.com

הִלְכוֹת שַׁבָּת סִימָן רע"א

עֲשֵׂה שֶׁהַזְּמַן גְּרָמָא (פרוש. מִצְוַת עֲשֵׂה הַתְּלוּיָה בִּזְמַן), **מְשׁוּם** (ג) *דְּאִתְקַשׁ 'זָכוֹר' לְ'שָׁמוֹר', **וְהָנֵי נָשֵׁי הוֹאִיל וְאִיתְנַהוּ בִּשְׁמִירָה**

בֵּאוּר הֲלָכָה

שֶׁסְּבִירָא לֵהּ דְּאֲפִלּוּ לְרַבָּנָן דְּרַבִּי יְהוּדָה מֻתָּר לְקַדֵּשׁ מֵעַט זְמַן קֹדֶם חֲשֵׁכָה, וּמִקְרֵי דָּבָר זֶה שֶׁכְּבָר הִגִּיעַ זְמַן חוֹבַת הַמִּצְוָה שֶׁל קִדּוּשׁ לְכָלֵי עַלְמָא. וְעַל־כֵּן מִסְתָּבַר לְהַקְדִּים לְזַמֵּן זֶה, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּזַמֵּן הָרִבְּה קֹדֶם, אַף שֶׁהוּא אַחַר פְּלַג־הַמִּנְחָה וּמֻתָּר לִסְמֹךְ עַל שִׁיטַת רַבִּי יְהוּדָה, לֹא מְצִינוּ אֲפִלּוּ לְרַבִּי יְהוּדָה שֶׁיֵּהָא נִכּוֹן לְהַזְמִין אַחַר זֶה, וּלְבָךְ נִכְנַס רַבִּי לַסְּרִיסָיו וְשָׁנָה פְּרָקוֹ מִקֹּדֶם. וּכְזֶה אָתֵי שִׁפּוּר מַה שֶּׁכָּתַב הָרַמְבַּ"ם תֹּבַ"ע, וְהַסְּרִיסִים מְגָרְשִׁים נִדְחָק בָּזֶה, עַיֵּן שָׁם, כֵּן נִרְאֶה לַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי לְהַסְבִּיר סְבָרַת הַשַּׁ"ע. וַעֲתָה נָבוֹא לְבָאֵר בְּמִקְצָה עִקַּר מִצְוַת קִדּוּשׁ. הִנֵּה קִדּוּשׁ הַיּוֹם הוּא מִצְוַת עֲשֵׂה דְּאוֹרַיְתָא לְכָל הַפְּסוּקִים, מִמַּה דִּכְתִיב "זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ". וְכָתַב הָרַמְבַּ"ם בְּפֶרֶק כט מֵהִלְכוֹת שַׁבָּת, דְּמִמְּעוּט־עֲשֵׂה נוֹכַל לְקַיֵּם בִּזְכִירַת שִׁבְחוֹ שֶׁל יוֹם וְקִדּוּשׁוֹ בְּלֵבָב, וּמַה דְּמִקַּדְּשִׁין עַל הַפּוֹס הוּא רַק מִדְּבְרֵי סוֹפְרִים בִּלְבַד, וְהַזִּכּוּר שִׁיטְרוֹ עוֹד בְּכַמָּה פּוֹסְקִים רִאשׁוֹנִים. וְכָתַב הַמַּגֵּן־אַבְרָהָם, דְּלִפְי זֶה בְּהַפְלָּה בְּלֵבָב שָׁבָּה נִקְנָה קְדֻשַּׁת הַיּוֹם לְעִקָּרֵי עֲשִׂיָּה, וְהֵבִיא עוֹד רְאָיָה לָזֶה מִדְּאָמַר בִּבְרָכוֹת ל"ג עַמּוּד ב כְּשְׁנִסְתַּפְקוּ: הַמַּבְדִּיל בִּתְפִלָּה צָרִיךְ שְׁיַבְדִּיל עַל הַיַּיִן אוֹ לֹא, וְהִשְׁיבוּ: כִּי קִדּוּשָׁא, מַה קִּדּוּשָׁא אַף־עַל־גַּב דְּמִקַּדֵּשׁ בְּצִלּוֹתָא חָדֵר מִקַּדֵּשׁ אַסָּא, אַף הָבְדָּלָה נָמֵי אַף־עַל־גַּב דְּמִבְדִּיל בִּתְפִלָּה חָדֵר מִבְדִּיל אַסָּא. וְעַיֵּן בְּחִדּוּשֵׁי רַבִּי עֲקִיבָא אִיגֶר שֶׁהֵבִיא, דְּמִדִּבְרֵי הָרַ"ן בְּסוֹגְיָא דְּחַגָּבָה וְנֵר בֵּיתוֹ מוּכָח דְּסְבִירָא לֵהּ דְּקִדּוּשׁ עַל הַיַּיִן אוֹ עַל הַפַּת הוּא דְּאוֹרַיְתָא[3] וְנָכוֹן מוּכָח גַּם־כֵּן בְּדִבְרֵי הָרֹאשׁ"א שָׁם בְּהַאי סוּגְיָא, עַיֵּן שָׁם]. וְכֵן הֵבִיא שָׁם עוֹד דְּמִדִּבְרֵי הָרֹאשׁ"ש בְּפֶרֶק עֲרֵבֵי פְּסָחִים מוּכָח פֵּ־כֵּן דְּסְבִירָא לֵהּ דְּהִבְדָּלָה בְּלֵבָב אֵינוֹ יוֹצֵא בְּהִבְדָּלָה שֶׁלֹּא בְּמָקוֹם סְעוּדָה חֻכַּךְ, נַם־כֵּן אֵין יוֹצְא מִן הַתּוֹרָה, וְלִדְעַת רַבֵּנוּ יוֹנָה שָׁם, בְּקִדּוּשׁ גָּמוּר יוֹצֵא הַמִּצְוַת־עֲשֵׂה דְּאוֹרַיְתָא אֲפִלּוּ שֶׁלֹּא בְּמָקוֹם סְעוּדָה וְעַיֵּן בְּמַה שֶּׁכָּתַבְתִּי בְּסִימָן רע"ג, וְנִרְאֶה דְּמִקַּדֵּשׁ בְּצִלּוֹתָא וְכוּ'. וְיֵשׁ לוֹמַר דְּכָאן מְדַבְּרִים בְּמִי שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ שֶׁקִּדּוּשׁ אַף־עַל־גַּב דְּבִתְפִלָּה צָרִיךְ לְקַדֵּשׁ עוֹד הַמַּעֲם עַל הַכּוֹס, וְהֵיכִי מִדְּכְתִיב 'זָכוֹר' וְקָאָמַר לָן זָכְרֵהוּ עַל הַיַּיִן, אוֹ עַל הַפַּת דְּהוּא גַּם־כֵּן בְּמָקוֹם יַיִן, וְאִם לָאו אֵינוֹ יוֹצֵא כְּלָל יְדֵי קִדּוּשׁ. אַף הָבְדָּלָה נָמֵי דְּתִקּוּן רַבָּנָן כְּעֵין דְּאוֹרַיְתָא תִּקֵּן, וְעַל־כֵּן אַף־עַל־גַּב דְּאַבְדִּיל בְּצִלּוֹתָא צָרִיךְ לְהַבְדִּיל עַל הַכּוֹס, וְאִם לָאו אֵינוֹ יוֹצֵא כְּלָל יְדֵי הָבְדָּלָה; וּלְדַעַת רַבֵּנוּ יוֹנָה גַּם־כֵּן נִיחָא, דְּהָגְמָרָא מֵבִיא רְאָיָה דְּבְצִלּוֹתָא בְּלֵבָב אֵינוֹ יוֹצֵא יְדֵי הָבְדָּלָה כְּלָל, כְּמוֹ שֶׁאֵינוֹ יוֹצֵא שָׁם בְּלֹא בְּקִדּוּשָׁא דְּבְצִלּוֹתָא]. עוֹד רְאִיתִי לְעוֹרֵר בְּדִין זֶה, דְּהָא אִיתָא בְּפִסְחִים קי"ו עמוד ב: אָמַר רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב: וְצָרִיךְ לְהַזְכִּיר יְצִיאַת מִצְרַיִם בְּקִדּוּשׁ הַיּוֹם, כְּתִיב הָכָא "זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ" וְגוֹ'" וְאֶת דִּבְכָל לֵילֵה וָלֵיל צָרִיךְ לְהַזְכִּיר גַּם־כֵּן יְצִיאַת מִצְרַיִם, שָׁם יֵשׁ לוֹ רְשׁוּת לְהַזְכִּיר כָּל הַלַּיְלָה, וְהָכָא לְעִנְיַן קִדּוּשׁ מַקְפִּיד הַתּוֹרָה שֶׁיִּזְכֹּר אֲצֵל קִדּוּשׁ], וְהוּבָא מִימְרָא זוֹ בְּרַבֵּנוּ חֲנַנְאֵל שֶׁקִּדְּמָנִינוּ וְגַם בְּרִי"ף וּרֹא"ש, וְאִם־כֵּן אֵיךְ יוֹצֵא יְדֵי קִדּוּשׁ בִּתְפִלָּה, הָא לֹא נִתְּנָה בִּתְפִלַּת לַיְלָה יְצִיאַת מִצְרַיִם כְּלָל [וּבִתְפִלַּת שַׁחֲרִית רְאִיתִי בְּחָמְדַּת מֵרְאֵה־כֹּהֵן שֶׁהֵבִיא בְּשֵׁם הַמְקַבְּלוֹ הַנִּקְחָא 'זָכוֹר לְמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית וְלִיצִיאַת מִצְרַיִם'. וְאַף שֶׁבִּרְשׁוּם בְּתַב שָׁם דְּצָרִיךְ לְהַזְכִּיר יְצִיאַת מִצְרַיִם בְּצִלּוֹתָא דְּבָרִים הֵינוּ דְּשָׁמְזִכִּיר בָּהּ גַּם יְצִיאַת מִצְרַיִם, וּכְבוֹ שֶׁכָּתַב בְּחִדְּרֵי דְּאוֹרַיְתָא וְלֹא אִסְמַכְתָּא בְּעַלְמָא. מִדְּכָתַב שָׁם וְזֶה בְּבֵאוּר הַפְּתִיחָה־עֲשֵׂה מִנַּחַת־חִנּוּךְ גַּם־כֵּן הָפְלִיא בְּזֶה עַל הַמַּגֵּן־אַבְרָהָם וּמַחֲמַת זֶה מַסִּיק לְהָלְכָה דְּלֹא כְּוָתֵהּ. וְלַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי יֵשׁ לְיַשֵּׁב דִּבְרֵיו קְצָת: אוֹ דְּסוֹבֵר דְּהוּא רַק מִדְּרַבָּנָן וְהַגְּזֵרָה שָׁוָה הוּא אִסְמַכְתָּא בְּעַלְמָא, וְגַם דְּהַגְּזֵרָה שָׁוָה 'זְכִירָה' צְרִיכִינַן לְהָא דְּדָרַשׁ פ"ו עַמּוּד ב, עַיֵּן שָׁם, אוֹ דְּסוֹבֵר דְּיוֹצֵא כֵּן הַתּוֹרָה בְּמַה שֶׁהַזְּכִּיר יְצִיאַת מִצְרַיִם סָמוּךְ לְתִפְלָה, דְּ'הַשְׁכִּיבֵנוּ' כְּגֹאֲלָה אֲרִיכְתָא דְּמֵי[6], כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חַז"ל, וְלֹא צְרִיכִינַן שֶׁיַּזְכִּיר בְּקִדּוּשָׁא גוּפָא. אֲבָל מִכָּל מָקוֹם הוּא הַדִּין, דְּהָא מִפְסִיק בְּג' רִאשׁוֹנוֹת; וְאוּלַי אִפְשָׁר לוֹמַר, דִּכְתִיב שָׁמוֹר תִּשְׁמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשַּׁבָּת וְגוֹ'" הֵכָךְ לְ'הַשְׁכִּיבֵנוּ' שֶׁהִיא גְּאֻלָּה אֲרִיכְתָא, דִּי בָזֶה מִן הַתּוֹרָה, שֶׁיִּשׁ בָּזֶה שִׁבְחוֹ שֶׁל הַיּוֹם־שַׁבָּת, וְאַף שֶׁלֹּא לוֹמַר, דִּכְתִיב שָׁמוֹר תִּשְׁמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשַּׁבָּת וְגוֹ'" הֵכָךְ לְ'הַשְׁכִּיבֵנוּ' שֶׁהִיא גְּאֻלָּה אֲרִיכְתָא, דִּי בָזֶה מִן הַתּוֹרָה, שֶׁיִּשׁ בָּזֶה שִׁבְחוֹ שֶׁל הַיּוֹם־שַׁבָּת, וְאַף שֶׁלֹּא שְׁמִיעַת אָזֶן וְהַבָנַת הַלֵּב, דְּהָא מִפְסִיק בְּג' רִאשׁוֹנוֹת, וּבְוַדַּאי לֹא נִגְרַע הַמִּצְוַת־עֲשֵׂה בְּמַה שֶׁהִפְסִיק בג' רִאשׁוֹנוֹת, דְּהוּא שִׁבְחוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, בֵּין שַׁבָּת שֶׁבַּת לְקַדְּשׁוֹ. וְהוּ הִנְרָאֶה לִי לְיַשֵּׁב דִּבְרֵי הַמַּגֵּן־אַבְרָהָם מִפְּנֵי חֹמֶר הַקּוּשְׁיָא. אֲבָל מִכָּל מָקוֹם לְדִינָא צָרִיךְ עִיּוּן, דְּאוּלַי כְּוָתֵהּ שֶׁיְּזַכִּיר יְצִיאַת מִצְרַיִם בְּתוֹךְ תְּפִלָּתוֹ לֹא מָצִינוּ זֹאת. וּמִפְּנֵי כָּל הַטְּעָמִים הַנַּ"ל כָּתַבְתִּי בְּפִנִּים שֶׁיֵּשׁ לְהַקְפִּיד בָּזֶה הָרַבֵּה[7], וְגַם בְּדֶרֶךְ־חַיִּים כָּתַב דְּלְכַתְּחִלָּה יֵשׁ לְחוֹשׁ לִגְרוֹלֵי הַפּוֹסְקִים שֶׁסְּבִירָא לְהוּ דְּאֵין יוֹצֵא דִּבְרֵי־תוֹרָה בְּהַפְלָה. וּמַה שֶּׁעוֹרַרְתִּי עוֹד בְּמָנִים דְּהָלֹא קַיְמָא לָן דְּמִצְוֹת צְרִיכוֹת כַּוָּנָה וְכוּ', לְזֶה הִתְעוֹרֵר בַּעַל תּוֹסֶפֶת־שַׁבָּת, עַיֵּן שָׁם. וּמַה שֶּׁכָּתַבְתִּי עוֹד דַּאֲפִלּוּ יֹאמַר עִם הַקָּטָן מִלָּה בְּמִלָּה גַּם־כֵּן אֵין כַּוָּנָה, הוּא מִשּׁוּם דְּהָלֹא פֵּירַשׁ שֶׁאֵינוֹ יוֹצֵא בְּהַקִּדּוּשׁ כְּלָל צָרִיךְ לִהְיוֹת כּוֹס לְפָנָיו[8]; וְאִפְשָׁר לוֹמַר, דְּבְיָן שֶׁהוּא סוֹמֵךְ בִּרְשׁוּתוֹ עַל הַכּוֹס שֶׁעוֹמֵד לִפְנֵי הַתִּינוֹק יְדֵי בָזֶה, וּכְעֵין שֶׁכָּתַב בְּשַׁעֲרֵי־תְּשׁוּבָה לְקַמָּן בְּסִימָן רְצוּ בְּשֵׁם הַגָּהוֹת יֵשׁ נוֹהֲגִין, עַיֵּן שָׁם, דְּגַם שָׁם אֵינוֹ מְבָרֵךְ לְצֵאת בִּבְרָכָתוֹ, וּמֵאי כּוֹגְרַע לָן בְּעִנְיָנוֹ שֶׁהוּא סוֹמֵךְ בִּרְשׁוּתוֹ לִבְנֵי הַכּוֹס שֶׁעוֹמֵד לִפְנֵי הַתִּינוֹק יְדֵי בָזֶה, וּכְעֵין שֶׁכָּתַב בְּשַׁעֲרֵי־תְּשׁוּבָה לְקַמָּן בְּסִימָן זֶה מִשְׁמַע דְּכָל שֶׁלֹּא הִגִּיעַ לְי"ג שָׁנָה אֵינוֹ נוֹהֲגִין, עַיֵּן שָׁם, דְּגַם שָׁם אֵינוֹ מְבָרֵךְ לְצֵאת בִּבְרָכָתוֹ, וּמֵאי כּוֹגְרַע לָן בְּעִנְיָנוֹ שֶׁהוּא סוֹמֵךְ בִּרְשׁוּתוֹ לִבְנֵי הַכּוֹס שֶׁעוֹמֵד לִפְנֵי הַתִּינוֹק יְדֵי בָזֶה, וּכְעֵין שֶׁכָּתַב בְּשַׁעֲרֵי־תְּשׁוּבָה לְקַמָּן בְּסִימָן זֶה מִשְׁמַע דְּכָל שֶׁלֹּא הִגִּיעַ לְי"ג שָׁנָה אֵינוֹ מוֹעִיל אֲפִלּוּ אִם יֹאמַר עִמּוֹ מִלָּה בְּמִלָּה. וּבְתִשׁוּבַת הַגָּאוֹן רַבִּי עֲקִיבָא אִיגֶר שֶׁאָבִיא בְּסָמוּךְ מַשְׁמַע דְּאֵינוֹ סוֹבֵר כְּלָל עִקַּר דִּבְרֵי הַשַּׁעֲרֵי־תְּשׁוּבָה בְּשֵׁם הַגָּהוֹת יֵשׁ נוֹהֲגִין הַנַּ"ל, וְלָכֵן כַּתַּבְתִּי דְּנָכוֹן לְכַתְּחִלָּה לְכַוֵּן לְצֵאת בְּאֲפִלּוּ בְּאֶחָד מִן י"ג[9]. וְיֵדַע עוֹד, דְּאִם הוּא נַעַר בֶּן י"ג שָׁנָה, אַף דְּכַהַב הַמַּגֵּן־אַבְרָהָם דְּלֹא חֲשִׁבִינַן לֵהּ כְּנָדוֹל כֵּינָן שֶׁאֵין יָדוּעַ לָנוּ שֶׁהֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת, מִכָּל מָקוֹם אִם רָאִישׁ כְּבָר הִתְפַּלֵּל נִרְאֶה דְּיָכוֹל לְהוֹצִיאוֹ מִכּוֹחַ סָפֵק־סְפֵקָא: אֶחָד, דְּשָׁמָּא הֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת, וְעוֹד, דְּפֶן יָצָא רֹאשׁ בַּתְּפִלָּה, דְּאַף לְפִי סְבָרָתִנוּ דְּחִ"שִׁשְׁית שֶׁמָּא לֹא כְּלֵן לְצֵאת וְעוֹד שְׂאָרֵי טְעָמִים הַנַּ"ל, מִידֵי סְפֵקָא לֹא נְפַקָא: * דְּאִתְקַשׁ 'זָכוֹר' לְ'שָׁמוֹר'. עַיֵּן בְּמַה שֶׁכָּתַבְתִּי בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה, דְּאִם אֵינָהּ יְכוֹלָה לְקַדֵּשׁ בְּעַצְמָהּ תֹּאמַר עִמּוֹ מִלָּה בְּמִלָּה, וְה רְמִז הַמַּגֵּן־אַבְרָהָם בְּמַה שֶׁסִּיֵּם וְכָתַב: וְעַיֵּן סִימָן קנג. דְּשָׁם כָּתַב כֵּן בְּהָרִיָּא. וּמַה שֶׁכָּתַבְתִּי עוֹד דְּנָכוֹן שֶׁיִּהְיֶה תֵּינוֹק אוֹ הַפַּת לִפְנֵיהֶם בְּעֵת הַקִּדּוּשׁ, הוּא כְּדֵי לָצֵאת דַּעַת הַגָּאוֹן רַבִּי עֲקִיבָא אִיגֶר בְּהִשׁוּבוֹתָיו סִימָן ז דְּמוּכָח שֶׁסְּבִירָא לֵהּ דְּאִם אֵינָהּ יוֹצֵאת בְּקִדּוּשׁוֹ אֵין לָהּ קִדּוּשׁ עַל הַכּוֹס, וְזֶה לְשׁוֹנוֹ שָׁם:

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

שַׁבָּת: מִצְוַת עֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה לְקַדֵּשׁ אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת בְּדִבָּרִים, שֶׁנֶּאֱמַר "זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ", כְּלוֹמַר, זָכְרֵהוּ זְכִירַת שֶׁבַח וְקִדּוּשׁ וְכוּ', וּמִדִּבְרֵי סוֹפְרִים, שֶׁתְּהֵא זְכִירָה זוֹ עַל כּוֹס שֶׁל יַיִן. וְכֵן כָּתְבוּ הַתּוֹסָפוֹת [בְּסֻכָּה דַּף לח וּבְנָזִיר דַּף ד] דְּיֵעֲל הַיַּיִן הוּא רַק מִדְּרַבָּנָן. וְכָתַב הַמָּגֵן־אַבְרָהָם, דִּלְפִי זֶה מִדְּאוֹרַיְתָא בְּקִדּוּשׁ שֶׁאוֹמֵר בַּתְּפִלָּה סַגִּי, דִּקְרָא כְּתִיב "זְכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת", וַהֲרֵי זָכַר אוֹתוֹ, וְקִדּוּשׁ בְּמָקוֹם סְעוּדָה - מִדְּרַבָּנָן, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַבַּיִת־יוֹסֵף בְּסִימָן רסט, וְהֵבִיא הַמָּגֵן־אַבְרָהָם רְאָיָה לָזֶה מִן הַגְּמָרָא דְּיוֹצֵא מִי הַתּוֹרָה בִּתְפִלָּה; עַל־כִּי אִם סָפֵק לוֹ אִם קִדֵּשׁ אוֹ לֹא אֵין צָרִיךְ לַחֲזוֹר וּלְקַדֵּשׁ, דִּסְפֵקָא דְּרַבָּנָן לְקֻלָּא [כמ"ג]. גַּם, (ג) דְּקָטָן שֶׁהִגִּיעַ לְחִנּוּךְ, יָכוֹל לְהוֹצִיא לְפִי זֶה אֲפִלּוּ לְגָדוֹל בְּקִדּוּשׁ אִם הִגְדִּיל הִתְפַּלֵּל כְּבָר. וְאוּלָם יֵשׁ לְפַקְפֵּק בָּזֶה הַרְבֵּה, דְּהָא קַיְמָא לָן לְעֵיל בְּסִימָן ס סָעִיף ד דְּמִצְוֹת צְרִיכוֹת כַּוָּנָה לָצֵאת אֶת הַמִּצְוַת־עֲשֵׂה דְּ'זָכוֹר' בַּתְּפִלָּה[10], בְּיַיִן שֶׁיֵּשׁ לוֹ יַיִן אוֹ פַּת וְיָכוֹל לְקַדֵּשׁ עֲלֵיהֶן אַחַר־כָּךְ בִּבְרָכָה כַּיַּיִן, וְטוֹב יוֹתֵר שֶׁיֵּצֵא אָז הַמִּצְוַת־עֲשֵׂה דְּאוֹרַיְתָא מִשֶּׁיֵּצֵא עַתָּה וְיִהְיֶה בְּלֹא כּוֹס וְשֶׁלֹּא בִּמְקוֹם סְעוּדָה[11], וְעַיֵּן כַּמָּה טָעָמִים אֲחֵרִים שֶׁיֵּשׁ לְפַקְפֵּק בָּזֶה, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי בְּבֵאוּר הֲלָכָה, עַל־כֵּן יֵשׁ לְמִנַּע מִלְּצֵאת יְדֵי קִדּוּשׁ עַל־יְדֵי קָטָן, וְאֶפִלּוּ אִם יְזַהֵר הַשּׁוֹמֵעַ לוֹמַר עִמּוֹ מִלָּה בְּמִלָּה גַּם־כֵּן נָכוֹן גַּם־כֵּן פַּת אוֹ יַיִן בְּעֵת הַקִּדּוּשׁ, וּכְדִלְקַמָּה בְּסִיָּע־קָטָן ג. וְדַע, דְּקִדּוּשׁ שֶׁל יוֹם־טוֹב הוּא מִדְּרַבָּנָן, וּמִכָּל מָקוֹם יֵשׁ לוֹ כָּל דִּין קִדּוּשׁ שֶׁל שַׁבָּת. וְאִם יוֹם־טוֹב חָל בְּעֶרֶב־שַׁבָּת וְאֵין לוֹ אֶלָּא כּוֹס אֶחָד, (ג) מַנִּיחוֹ לְשַׁבָּת שֶׁהוּא מִן הַתּוֹרָה וּבְיוֹם־טוֹב יְקַדֵּשׁ עַל הַפַּת: **ב** (ג) **דְּאִתְקַשׁ 'זָכוֹר' לְ'שָׁמוֹר'**. דְּ"זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ" הָאֲמוּר בַּדִּבְּרוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת וְ"שָׁמוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ" הָאֲמוּר בְּדִבְּרוֹת אַחֲרוֹנוֹת, שְׁנֵיהֶם בְּדִבּוּר אֶחָד נֶאֶמְרוּ, וְ'זָכוֹר' קָאֵי עַל מִצְוַת עֲשֵׂה דְּקִדּוּשׁ, וְכֵ"ל, וְ'שָׁמוֹר' קָאֵי עַל שְׁמִירָה מִמְּלָאכָה, וּכְשֵׁם שֶׁנֶּאֱמַר מְלָאכָה בְּרוֹאֵי גַּם נָשִׁים מֻזְהָרוֹת, דִּכְמִצְוַת לֹא־תַעֲשֶׂה אֵין חִלּוּק בֵּין זְמַן גְּרָמָא בֵּין שֶׁאֵין מְזַמֵּן גְּרָמָא, כֵּן

(3) דֶּרֶךְ־חַיִּים, וְכָתַב שָׁם דְּוַקָא אִם הַקָּטָן לֹא הִתְפַּלֵּל עֲדַיִן, אֲבָל אִם הִתְפַּלֵּל אֵין יָכוֹל לְהוֹצִיא הַנָּדוֹל בְּכָל גַּוְנָא, דְּהוּא תְּרֵי דְּרַבָּנָן וְהַגָּדוֹל הוּא חַד מִדְּרַבָּנָן. וְתַחֲזֵי־אָדָם בְּהִלְכוֹת בְּרָכוֹת בְּלָל ה דִּין כג חוֹלֵק עַל זֶה[12]. עַיֵּן שָׁם: (ג) מָגֵן־אַבְרָהָם. וּמִסְתַּבְּרָא דְּאֲפִלּוּ אִם כְּבָר הִתְפַּלֵּל, צָרִיךְ מִכָּל מָקוֹם עִקַּר הוּא מִן הַתּוֹרָה.

וְעַיֵּן בְּפִרְי־מְגָדִים שֶׁמְּפַקְפֵּק קְצָת בְּדִין הַמָּגֵן־אַבְרָהָם:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél (France) : 01.80.91.62.91
Tél (Israël) : +972.77.466.03.32
contact@torah-box.com

הִלְכוֹת שַׁבָּת סִימָן רע"א

בִּיאוּרִים וּמוֹסָפִים

[ביה"ל ד"ה מיד]

מוֹכֵחַ דְּקִבְּיָא לֵהּ דְּקִדּוּשׁ עַל הַיַּיִן אוֹ עַל הַפַּת הוּא דְּאוֹרַיְיתָא[5] וכו', דְּ"הַשְׁכִּיבֵנוּ כְּגוֹאֲלָה אֲרִיכְתָּא דַּמְיָא[6].

5) שאמרו בגמ' שם (שבת כג, ב) שנר חנוכה ונר שבת קודמים ליין של קידוש, והקשה הר"ן שם (י, א מדפי הריי"ף) איך דוחים נר שבת ונר חנוכה את הקידוש, הרי חובת הקידוש היא מדאורייתא, ותירץ, שבין שאפשר לקדש על הפת, אין בכך דחיה של הקידוש. ומדבריו הוכיח הרעק"א, שדעתו שבלא יין או פת אין יוצאים ידי חובת קידוש מדאורייתא.

6) ואף שכבר יצא ידי חובת קידוש דאורייתא, ביאר הגר"נ קרליץ (חוט שני ח"ד פפ"ה ס"ק א אות א) שמ"מ צריך לחזור ולהזכיר יציאת מצרים על הכוס, שאף בקידוש שאין חיובו אלא מדרבנן צריך להזכיר יציאת מצרים. והוסיף שם, שאם שכח להזכיר יציאת מצרים בשעת הקידוש, ותוך כדי ריבור לסוף הקידוש נזכר והוסיף 'זכר ליציאת מצרים', מסתבר שיצא ידי חובתו.

[ביה"ל שם]

וּמִפְּנֵי כָּל הַטְּעָמִים הַנַּ"ל כָּתְבוּ בְּפָנִים שֶׁיֵּשׁ לְמַקֵּף בָּזֶה הַרְבֵּה[7] וכו'. כֵּיוָן שֶׁאֵינוֹ יוֹצֵא בְּהַקִּדּוּשׁ כָּלָל צָרִיךְ לִהְיוֹת פּוֹס לְפָנָיו[8] וכו', וְלָכֵן כָּתְבְתִּי דְּנָכוֹן לִמְנֹעַ אֲפִלּוּ בְּאֹפֶן זֶה[9].

7) ולהוציא ידי חובה את חבירו שעדיין לא התפלל וחייב בקידוש מהתורה, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"א סי' נד) שיכול, כיון שעיקר הכונה היא לצאת ואין הבדל בכונתו לצאת ידי חובת המצוה אם היא מצוה מהתורה או מדרבנן, ובלבד שלא יכוון השומע לצאת ידי מצוה דרבנן בדוקא. וראה מה שכתבנו בשעה"צ להלן (ס"ק ב).

8) ובטעם הדבר כתב החזו"א (או"ח סי' כט סוף ס"ק ג), שהוא משום שאין אדם יכול לקדש על הכוס שביד חבירו, או משום שאין שני אנשים יכולים לקדש על כוס אחת.

9) וליישב את דעת המג"א, כתב הקצות השלחן (סי' עט בדה"ש ס"ק א) שאף על פי שמצוות צריכות כוונה, מ"מ מתכוין הוא לצאת ידי חובת קידוש בתפילה, כיון שחכמים חייבו לקדש שתי פעמים, פעם אחת בתפילה ופעם נוספת על היין במקום סעודה ובנוסח מסוים.

[משנ"ב ס"ק ב]

וּמִסְתָּמָא אֵין מִדְּרָךְ הָעוֹלָם לְכַוֵּן לָצֵאת אֶת הַמִּצְוֹת־עֲשֵׂה דְּ'זָכוֹר' בְּתְפִלָּה[10] וכו', מִשֶּׁיֵּצֵא עַתָּה וְיִהְיֶה בְּלֹא פּוֹס וְשָׁלֹא בִּמְקוֹם סְעוּדָה[11].

10) ומטעם זה, חולה שאינו יכול לקדש על הכוס, או מי שאין לו לחם ויין, דעת הגרש"ז אויערבך (שש"כ פמ"ז הע' יז) שחייב מעיקר הדין לכוון בתפילה לצאת ידי חובת מצות קידוש.

11) וכן בתב החת"ס (בהגהותיו כאן), שלכתחילה לא יכוין לצאת ידי חובת קידוש בתפילה, כדי שיוכל לצאת ידי חובת קידוש מדאורייתא על הכוס ובמקום סעודה. וכתב בשו"ת שבט הלוי (ח"א סי' נד), שיש לדון אם צריך לכוין בתפילה שלא לצאת ידי חובת קידוש, או שכיון שתיקנו חז"ל קידוש על הכוס, ממילא כוונת המתפלל לצאת ידי חובתו בקידוש שעל הכוס.

ואף שנוסח התפילה והקידוש שונים, וגם המתפלל כוונתו להפליג בקדושת השבת, ואיך אפשר לכוין שלא לצאת ידי חובת קידוש בתפילה, ביאר הגרש"ז אויערבך (שש"כ ח"ג פמ"ז הע' טז) שיכוין לצאת ידי חובת מצות תפילה, ולא ידי חובת מצות 'זכור את יום השבת לקדשו'.

[שעה"צ ס"ק ב]

וְהַמֵּיי־אַדָּם בְּהִלְכוֹת בְּרָכוֹת כְּלַל ה דִּין כג הוֹלֵק עַל זֶה[12].

12) שכתב, שקטן שאכל כזית פת בלבד יכול להוציא גדול שאכל כזית פת, מפני ששייך אצלו חיוב של 'אחד דרבנן' באופן שיאכל בדי שביעה, והוסיף, שהוא הדין בקידוש, שבין שאם לא התפלל הקטן הרי הוא 'אחד דרבנן', אם כן גם לאחר שהתפלל אין דינו כ'תרי דרבנן', ויכול הוא להוציא את הגדול ידי חובתו. וכן כתב בשו"ת רעק"א (מהדו"ק סי' ז ד"ה ולעע"ד). ובטעם ההולקים כתב החזו"א (או"ח סי' כט ס"ק ה) שדעתם שאין ערבות לקטן, ולפיכך אין קטן יכול להוציא גדול אלא אם כן הוא באותה דרגת חיוב של מי שהוא רוצה להוציאו.

ולענין מה שכתב החיי אדם שם, שקטן שאכל כזית פת יכול להוציא גדול שלא אכל אף הוא אלא כזית פת, כתב המשנ"ב לעיל (סי' קפו ס"ק ז) שכיון שיש בזה דעות בין הפוסקים, יש להחמיר בדבר.

המשך מעמוד קודם

דעביד במר עביד וכו', מותר להקדים להתפלל בערב שבת, אף על פי שבחול עושה כרבנן. ועוד תירץ, שבין שתפילת ערבית היא כנגד העלאת איברים ופדרים שלא התעכלו, ובשבת אסור ליתן איברים ופדרים על גבי המזבח, ועל כרחך הקדימו נתינתם קודם הלילה, ולפיכך אפשר להקדים גם את תפילת ערבית בליל שבת קודם הלילה. ועוד תירץ, שלענין ערב שבת אפשר לסמוך על שיטת המרדכי שמותר לעשות פעם כרבנן ופעם ברבי יהודה. והיות ויש לדון בכל התירוצים הנ"ל, כתב הביה"ל שעדיף להימנע מזה.

ומטעם זה כתב הגרי"ש אלישיב (קובץ תשובות ח"א סי' כג), שכיון שהמנהג המקובל בין רוב האשכנזים שבארץ ישראל להתפלל ערבית בלילה, יש להשתדל מאוד שלא להתפלל לפני הזמן, אם לא במקרים מיוחדים. והוסיף (ספר זכרון דרור יקרא עמ' שעב), שאפילו אדם שיש לו ילדים קטנים בביתו, וקשה לו בימות הקיץ לעכב את סעודת השבת עד שעה מאוחרת, מ"מ עדיף שיקדש מבעוד יום ויאכל סעודת שבת, ולאחר מכן יתפלל תפלת ערבית בזמן עם הציבור, אף על פי שלכתחילה יש לאכול כזית פת בלילה כמבואר לעיל סי' רסז ס"ק ח. וגם דעת הגרש"ז אויערבך (ביצחק יקרא סי' רסג ס"ד) שרצוי שלא להתפלל ערבית בעוד היום גדול, אפילו אם נוח מאוד לעשות כן, בגון שרוצים שלא יירדמו הילדים וכדו'. וראה מה שכתבנו לעיל (סי' רסז ס"ק ג).

4) וזו לשון הרמב"ם (פב"ט מהל' שבת הי"א): "יש לו לאדם לקדש על הכוס ערב שבת מבעוד יום אף על פי שלא נכנסה השבת, וכן מבדיל על הכוס מבעוד יום אף על פי שעדיין הוא שבת", וביאר הביה"ל, שאף על פי שכתב הרמב"ם "יש לו", מ"מ אין כוונתו שחובה לעשות כן, אלא שמותר לעשות כן, שהרי לענין הבדלה ודאי שאין חובה להבדיל מבעוד יום, אלא שמותר הדבר. וראיה נוספת לזה הביא מדברי הרמב"ם (פ"ג מהל' תפילה ה"ז), שכתב: "יש לו להתפלל תפלת ערבית של לילי שבת בערב שבת קודם שתשקע החמה, וכן יתפלל ערבית של מוצאי שבת בשבת", וכתב הבס"מ שם שאין כוונתו שחובה לעשות כן, אלא רק שמותר לעשות כן.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél (France) : 01.80.91.62.91
Tél (Israël) : +972.77.466.03.32
contact@torah-box.com

הִלְכוֹת שַׁבָּת סִימָן רע"א

בִּיאוּרִים וּמוֹסָפִים

[ביה"ל ד"ה דאתקש]

זֶהוּ דַּחַק לְחַלֵּק הַבְּרָכוֹת לְהַצָּאַן[13] וכו', וּלְפִלְא, דְּהָרֵי הִרְמַב"ם כָּתַב דְּבְעִנְיַן זְכִירַת שַׁבָּת וְקִדּוּשׁ[14].

13) והחזו"א (או"ח סי' נט ס"ק ו) הביא ראיה שאין לחלק את הברכות לחצאין, ממה שכתב השו"ע לעיל (סי' קצד ס"ג) לענין שלושה שאכלו כאחד ואין שלושתם יודעים את כל הברכות, שאין אחד יכול להוציא את חבריו אלא בברכה שלמה אבל לא בחצי ברכה, ומוכח שאי אפשר לצאת בחצי ברכה מדין 'שומע כעונה' וכחציה השני מדין אמירה. והגרש"ז אויערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"א סי' כ) כתב, שיש לחלק בין הנדון של השו"ע בענין ברכת המזון לנדון של הביה"ל בענין קידוש, שבברכת המזון אין המברך אומר אלא חצי ברכה ולפיכך אין על ברכתו שם ברכה כלל, מה שאין כן בקידוש, שהמקדש מברך ברכה שלמה, ולפיכך אף שהשומע לא שמע אלא חצי ברכה, מ"מ יצא ידי חובתו, כיון שיש על ברכת המברך שם ברכה. וכן כתב הקהלות יעקב (ברכות סי' יא).

ובנדון האם אפשר לצאת ידי חובת תפילת שמונה עשרה, כשחלק מהברכות באמירה וחלקן בשמיעה, ראה מה שכתב בביה"ל לעיל סי' קא ס"א (ד"ה והאידנא) ובסי' קכד ס"י (ד"ה יכוין) ומה שכתבנו שם.

ולענין היוצא ידי חובת תפילה בשמיעה משליח ציבור, ולא שמע ממנו את תחילת ברכת 'מודים', ורוצה להשלימה ולומר בעצמו את התיבות שהחסיר מלשמוע, ראה שעה"צ לעיל (סי' קכד ס"ק מז), ומה שכתבנו שם.

ולענין היוצא ידי חובת ברכת המזון על ידי אחר ולא שמע את כל הברכה, ורוצה להשלימה על ידי שיברך בעצמו את התיבות שהחסיר מלשמוע ראה משנ"ב לעיל (סי' קפג ס"ק כו), ומה שכתבנו שם.

14) ובדעת הרעק"א כיאר הגר"נ קרליץ (חוט שני ח"ד פפ"ה ס"ק א אות ב), שכיון שבשאר ימות השבוע אין אומרים 'יום ראשון טוב', ובשבת נהגים להזכיר את יום השבת ולומר 'שבת שלום', יש בכך משום הזכרת יום השבת בברך שבח.

ולענין לצאת ידי חובת הבדלה באמירת 'שבוע טוב', דעת הגר"נ קרליץ (שם) שאף לדעת הרעק"א אין יוצאים בזה ידי חובת הבדלה, ואפילו אם כיוון לצאת בכך ידי חובה, כיון שענינה של ההבדלה אינו להזכיר את שבח השבת כלבד, וכמו בקידוש, אלא ענינה הוא להבדיל את יום השבת משאר ימות השבוע, ובאמירה זו עדיין לא הבדילו. וכן דעת הגרש"ז אויערבך (ששכ"כ פנ"ח הע' לא).

[משנ"ב ס"ק ג]

כֵּן בַּעֲשָׂה דְּעָבוֹר' גַּם נָשִׁים מְצֻוּוֹת[15] וכו', וַאֲפִלּוּ אִם הוּא בֵּן י"ג שָׁנָה חַיְשִׁינַן שֶׁמָּא לֹא הֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת[16] וכו', לֹא יְקַדְּשׁוּ בְּאַחַת, דְּתְּרֵי קָלֵי לָא מְשָׁתַּמְעֵי[17].

15) ולענין חיוב נשים בקידוש של יום טוב [שאינו נלמד מ'זכור'], נחלקו הפוסקים, דעת השו"ע הרב (ס"ח) שנשים חייבות בו מדרבנן, וכן כתב בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ד סי' ק), וביאר, שכיון שחיוב קידוש של יו"ט הוא מאסמכתא, שאף יו"ט נקרא שבת [כמבואר ברמב"ם פכ"ט מהל' שבת הי"ח], אם כן כשם שנשים חייבות בקידוש של שבת כך חייבות הן בקידוש של יו"ט. והוכיח כן מחיובן של נשים בקידוש של ליל הסדר, שהרי חייבות הן בארבע כוסות, וכוס הקידוש היא אחת מארבע כוסות, ודוחק לומר ששונה חיוב קידוש זה, שנוהג אף בנשים, מחיוב קידוש של שאר ימים טובים. והוסיף, שמטעם זה אסור לנשים לאכול קודם קידוש של יו"ט, וכן איש שכבר קידש לעצמו יכול לשוב ולקדש לנשים להוציאן ידי חובתן.

מאידך, דעת הרעק"א (שו"ת מהדו"ק סי' א ובהשמטות שם) שנשים אינן חייבות בקידוש של יו"ט כלל אף לא מדרבנן, כיון שמצות עשה שהזמן גרמא היא ולא הוקשה ל'שמור', אלא שכתב שמ"מ קיבלו על עצמן רוב נשים חיוב זה, והרי הן והירות תרי"ג לקיים את רוב מצות העשה שהזמן גרמן. ולדבריו, נשים הנוהגות שלא לברך על מצות עשה שהזמן גרמא, דעת הגרש"ז אויערבך (ששכ"כ פמ"ז הע' כו) שלכאורה יהיה אסור להן לעשות קידוש בעצמן, שהרי אינן יכולות לברך.

16) ואף אם רוצה כן י"ג להוציא את חבירו בן גילו, דעת הגרש"ז אויערבך (ששכ"כ פנ"א הע' לח) שאינו רשאי, כיון שיש לחוש שמא הוא עצמו לא הביא ב' שערות, ואינו חייב אלא מדרבנן, ואילו חבירו כבר הביא ב' שערות חייב מדאורייתא.

17) אמנם לקמן (סי' תפח ס"ק ח) כתב, שיש שנהגו ששנים מקדשים יחד אפילו כשמוציאים את בני ביתם, שכיון שהקידוש חביב להם, נותנים עליו את דעתם ושומעים, וכמו שמצינו לענין מגילה שרשאים שנים לקוראה יחד, משום שקריאתה חביבה להם. והוסיף (שם), שמ"מ לענין קידוש טוב להחמיר בדבר.

ולענין המקדש בשעה שתינוק בוכה וכיוצא בזה, דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני ח"ד פפ"ה סוף ס"ק יא) שאין בזה חיסרון של 'תרי קלא לא משתמעי', כיון שקול הבכי אינו מענין הקידוש, ואפשר להתרכז היטב בשמיעת הקידוש מבלי לשים לב לקול זה.

[משנ"ב ס"ק ה]

לָכֵן מֻתָּכוֹן שֶׁיַּזְכִּיר בַּעַל־הַבַּיִת לִבְנֵי־בֵיתוֹ שֶׁיְּכַוְּנוּ לָצֵאת[18].

18) לגבי מי שאינו מבין לשון הקודש כתב לעיל (סי' קצג ס"ק ה) שהמנהג שהוא יוצא ידי חובת קידוש האורייתא בשיטת הפוסקים הסוברים שאדם השומע מחבירו דבר בלשון הקודש, יוצא בו ידי חובתו אף שאינו מבין את הלשון, ומ"מ יותר טוב שיאמר אחרי המקדש מילה במילה בלחש, שכך יצא ידי חובתו לכל הפוסקים. אמנם אם השומע אינו מבין שהמקדש אומר ענין של קדושת היום, אלא חושב שהוא אומר דבר אחר, דעת הגרח"פ שיינברג (חידושי בתרא שם) שלא יצא ידי חובתו. אכן לגבי השומע חזרת הש"ץ ורוצה לצאת בכך ידי חובת תפילה, כתב במשנ"ב לעיל (סי' קכד ס"ק ב) שצריך שיבין לשון הקודש. וביאר הגר"ח קניבסקי (אשי ישראל בסוף הספר תשובה קצח) שלכאורה כוונתו כדעת חשו"ע לעיל (סי' קצג ס"א) שמי שאינו מבין אינו יוצא בשמיעה. וראה מה שכתב במשנ"ב לעיל (סי' סב ס"ק ג), ובביה"ל (סי' קא ס"ד ד"ה יכול).

[שעה"צ ס"ק ט]

וְכֵן בְּחִדּוּשֵׁי חוֹלֵק עַל הַגְּרוּל טָרְכָבָה[19] וכו', דְּאִשָּׁה בְּמָה שֶׁמְּחֻיֶּבֶת מִן הַתּוֹרָה הִיא בְּכָלָל עֲרֵבוּת בְּאִישׁ וְיָכוֹלָה לְהוֹצִיא[20].

19) אמנם לענין אשה שכבר יצאה ידי חובת קריאת המגילה ורוצה להוציא אשה אחרת, הביא בביה"ל לקמן (סי' תרפט ס"א ד"ה ונשים) רק את מה שכתב הפמ"ג שיש להסתפק אם נשים בכלל ערבות או לא. ולענין תקיעת שופר, כתב הרמ"א לקמן (סי' תקפט ס"ו) שאיש שיצא ידי חובתו יכול להוציא אשה, והוכיח מזה הגרש"ז אויערבך (ששכ"כ פנ"א הע' כג) שאם רוצה האשה יכולה להכניס את עצמה לחיוב במצות עשה, ושידיה עליה דין ערבות בזה, שאם לא כן אין היא שומעת קול שופר של מצוה כלל.

והחזו"א כתב (או"ח סי' כח ס"ק ז), שלדעות שנשים חייבות מהתורה בברכת המזון ויכולות הן להוציא אנשים ידי חובתם, הרי שנשים בכלל ערבות הן.

20) ואף שיש דעות שאשה פטורה ממצות זכירת יציאת מצרים [כמבואר לעיל (סי' ע ס"ק ב)], ואם כן איך תוציא את האיש שחייב בזכירה זו, ביאר הגרש"ז אויערבך (ששכ"כ פנ"א הע' כג) שכיון שדין הזכרת יציאת מצרים בקידוש אינו בכלל חיובי הזכרת יציאת מצרים של קריאת שמע שחרית וערבית, אלא מחיובי הקידוש הוא, וכך היא צורת תקנת הקידוש להזכיר בה את יציאת מצרים, לכן יכולה האשה שחייבת בקידוש להוציא את האיש.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél (France) : 01.80.91.62.91
Tél (Israël) : +972.77.466.03.32
contact@torah-box.com

הִלְכוֹת שַׁבָּת כְּיִמֵּן רְעָא

מו בְּאֵר הַגּוֹלָה

אִיתְנַהוּ בְּזִכְרָהּ. (ד) **וּמוֹצִיאוֹת אֶת** (ט) **הָאֲנָשִׁים**, (ה) **הוֹאִיל וְחַיָּבוֹת מִן הַתּוֹרָה** (ו) **כְּמוֹתָם**:

ג [ג]**אִם אֵין יָדוֹ מַשֶּׂגֶת לִקְנוֹת יַיִן לְקִדּוּשׁ וּלְהָכִין צָרְכֵי** (ג) **סְעוּדָה לְכְבוֹד הַלַּיְלָה וְלִכְבוֹד הַיּוֹם וּלְקִדּוּשׁ הַיּוֹם**, (ז) *מוּטָב **שֶׁיִּקְנֶה יַיִן לְקִדּוּשׁ הַלַּיְלָה מִמַּה שֶּׁיָּכִין צָרְכֵי הַסְּעוּדָה אוֹ מִמַּה שֶּׁיִּקְנֶה**

ג פְּסָחִים ק״ה

בַּאֵר הֵיטֵב

דִּין קִדּוּשׁ שֶׁל שַׁבָּת, וְאִם אֵין לוֹ אֶלָּא כּוֹס אֶחָד, שֶׁל שַׁבָּת קוֹדֵם, מ״א:

(ג) **הָאֲנָשִׁים**. רַשַׁ״ל וּבְ״ח פָּסְקוּ דְּאֵין מוֹצִיאוֹת אֶת הָאֲנָשִׁים, וְאֵין דַּעַת הַטַּ״ז כֵּן. וּבָשׁוּט דָּקָטָן אֵינוֹ מוֹצִיא מֵאִשָּׁה וְאֶפְלוּ בֶּן י״ג שָׁנָה, שְׁמָא לֹא הֲבִיא ב׳ שְׂעָרוֹת, לָכֵן תַּקְּדִישׁ הָאִשָּׁה לְעַצְמָהּ אוֹ הָאֵשֶׁר מִלָּה בְּמִלָּה עִמּוֹ, ע״ל סִימָן קצג ס״א: (ג) **סְעוּדָה**. דְּוָקָא כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ פַּת. דְּאִם אֵין לוֹ פַּת. מוּטָב שֶׁיִּקְנֶה פַּת וְיִקַּדֵּשׁ עָלֶיהָ, דְּהָא אֵין קִדּוּשׁ אֶלָּא בִּמְקוֹם סְעוּדָה, מ״א. וְעַיֵּן ט״ז סִימָן תרעח:

טו׳ב, לָכֵן יְקַדֵּשׁ בְּצָדָק, אוֹ יַמְתִּין עַד שֶׁיַּצְבֹּר מֻכְשֶׁלֶת מַאֲדִים וְיִקַּדֵּשׁ. וְאִם אֵינוֹ תַּאֵב לֶאֱכֹל יַכּוֹל לְהַמְתִּין, שֶׁכְּבָר צַבַּר אוֹתוֹ בִּבְנִיסְתּוֹ בבהכ״נ, מ״ע, מ״א. וְנִכְסַף הַחִנּוּךְ פ׳ יִתְרוֹ מִשְׁמַע שֶׁנִּהֲגוּ שֶׁלֹּא לְקַדֵּשׁ בְּבֵית עַד חֲשָׁכָה]. הָרַמְבַּ״ם פכ״ט: קִדּוּשׁ הַיּוֹם דְּאוֹרַיְתָא בְּלֹא יַיִן וְנִבָּנֵן תִּקְּנוּ עַל הַיַּיִן, וְכ״כ הַתּוֹסָפוֹת בְּסָבָה דף לח. וְל״נ דְּמֵאוֹרַיְתָא בְּקִדּוּשׁ שֶׁאוֹמֵר בְּתִפִלָּה סַגִּי, וְקִדּוּשׁ בְּמָקוֹם סְעוּדָה רַבָּנַן תִּקְּנוּהוּ. וְעַד, דְּהַקִּדּוּשׁ בְּי״ט הוּא דְּרַבָּנַן, מ״ם יֶשׁ לוֹ כָּל

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

בַּעֲשֶׂה דְּזָכוֹר׳ גַּם נָשִׁים מְצֻוּוֹת[15]. (ז) וּפְשׁוּט דְּקָטָן אֵינוֹ מוֹצִיא אֶת הָאִשָּׁה, דְּלֹא אָתֵי דְּרַבָּנַן וּמַפְקִיק דְּאוֹרַיְתָא, וַאֲפִלּוּ אִם הוּא בֶּן י״ג שָׁנָה חֲיִשְׁינַן שֶׁמָּא לֹא הֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת[16], דִּבְמִלֵּי דְּאוֹרַיְתָא לֹא סַמְכִינַן אַחֲזָקָה דְּמִפֵּיקִין שֶׁהֵגִיעַ לְכְלַל שָׁנִים הֵגִיעַ לְכְלַל שְׂעָרוֹת, (ה) עַד שֶׁיִּתְמַלֵּא וְקָנוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּחֹשֶׁן מִשְׁפָּט סִימָן לה, וְלָכֵן תְּקַדֵּשׁ הָאִשָּׁה לְעַצְמָהּ. וְאִם אֵינָהּ יוֹדַעַת לְקַדֵּשׁ בְּעַצְמָהּ, תֹּאמַר עִמּוֹ מִלָּה בְּמִלָּה מֵרֹאשׁוֹ וְעַד סוֹפוֹ וְלֹא תְּכַוֵּן לָצֵאת בְּקִדּוּשׁוֹ, (ו) וּבְאֹפֶן זֶה בְּיַיִן שֶׁהִיא אוֹמֶרֶת הַקִּדּוּשׁ בְּעַצְמָהּ, נָכוֹן שֶׁיִּהְיֶה פַּת אוֹ יַיִן מֻנָּח גַּם לְפָנֶיהָ בְּעֵת הַקִּדּוּשׁ, וְלֹא תִּסְמֹךְ עַל מַה שֶּׁהַנַּעַר אוֹחֵז הַכּוֹס אוֹ הַפַּת בְּיָדוֹ כְּיַיִן שֶׁאֵינָהּ יוֹצֵאת בְּקִדּוּשׁ שֶׁלּוֹ, וְעִצָּה זוֹ מוֹעִילָה אֲפִלּוּ אִם הוּא קָטָן בְּיוֹתֵר. וְכָל זֶה בְּשִׁלֹּא הִתְפַּלְּלָה הָאִשָּׁה תְּפִלַּת עַרְבִית. (ז) אֲבָל אִם הִתְפַּלְּלָה, דִּלְדַעַת הַמָּגֵן־אַבְרָהָם הַנַּ״ל כְּבָר יָצְאָה יְדֵי קִדּוּשׁ דְּאוֹרַיְתָא, בְּזֶה יֵשׁ לִסְמֹךְ עַל נַעַר בֶּן י״ג שֶׁנִּים שֶׁיּוֹצִיאָהּ אַחַר־כָּךְ בְּקִדּוּשׁ, דְּהֵינוּ שֶׁיִּכַּוֵּן לְהוֹצִיאָהּ. כָּתַב בְּסֵפֶר אֵלִיָּה רַבָּה: שְׁנֵי אֲנָשִׁים אִם רוֹצִים לְהוֹצִיא בְּנֵי־בֵיתָם, לֹא יְקַדֵּשׁוּ כְּאַחַת, דְּתִרֵי קָלֵי לָא מְשַׁתְּמְעִי[17]. **(ד) וּמוֹצִיאוֹת אֶת הָאֲנָשִׁים**. וְכֵן הִכְרִימוּ (מ) הַשַּׁ״ז וּמָגֵן־אַבְרָהָם וְהַגְּרַ״א וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים, וּמִכָּל מָקוֹם יֵשׁ לְהַחְמִיר לְכַתְּחִלָּה שֶׁלֹּא תּוֹצִיא אִשָּׁה אֲנָשִׁים שֶׁאֵינָם מִבְּנֵי־בֵיתָהּ, דְּוִילֵא מִלְּתָא [א״ר ודה״ח]. **(ה) הוֹאִיל וְחַיָּבוֹת וְכוּ׳**. וְלָכֵן (ט) יְכוֹלָה לְהוֹצִיא אֲפִלּוּ הִיא כְּבָר יָצָאת יְדֵי קִדּוּשׁ, וְכֵן בְּאִישׁ, לְקָטָן בְּסִימָן רעג סָעִיף ד, הִלְעִנְיָן קִדּוּשׁ אֲנָשִׁים וְנָשִׁים שָׁוִין. וְדַע, דְּכְשֶׁאֶחָד מוֹצִיא לַחֲבֵרוֹ יְדֵי קִדּוּשׁ, צָרִיךְ לְכַוֵּן לְהוֹצִיאוֹ וְהַשּׁוֹמֵעַ צָרִיךְ לְכַוֵּן לָצֵאת, לָכֵן מֵהַנְּכוֹן שֶׁיְּזַמְּנוּ בַּעַל־הַבַּיִת לִבְנֵי־בֵיתוֹ שֶׁיְּכַוְּנוּ לָצֵאת[18]. וְעַיֵּן לְקָטָן בְּסִימָן רעג בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה סָעִיף קָטָן ל מָה שֶּׁנִּכְתַּב שָׁם: **(ו) כְּמוֹתָם**. אַף לְעִנְיַן זְמַן יֵשׁ חִלּוּק, דְּבְאִישׁ זְמַן חִיּוּבוֹ מִן הַתּוֹרָה כְּשֶׁהוּא בֶּן י״ג, (י) וּבְאִשָּׁה כְּשֶׁנַּעֲשֵׂית בַּת י״ב, דְּאָז הִיא מִתְחַיֶּבֶת בְּכָל הַמִּצְוֹת: **ג (ז) מוּטָב שֶׁיְּקַנֶּה וְכוּ׳**. דְּקִדּוּשׁ הוּא מִצְוַת עֲשֵׂה דְּאוֹרַיְתָא, וּלְהָכִין צָרְכֵי סְעוּדָה הוּא מִצְוַת עֹנֶג מִדִּבְרֵי קַבָּלָה, וּכְדִבְתִיב ״וְקָרָאתָ לַשַּׁבָּת עֹנֶג״. וְאַף־עַל־גַּב דְּהַמִּצְוַת־עֲשֵׂה שֶׁל ׳זָכוֹר׳ נוֹהֵג לְכָל הַזְּכָרִים שֶׁל קְדֻשַּׁת שַׁבָּת בִּלְבַד, וְעַל הַיַּיִן אֵינוֹ אֶלָּא מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים, וְכַנַּ״ל בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה סָעִיף־קָטָן ב, אֲפִלּוּ הָכִי כֵּיוָן דְּעִקַּר קִדּוּשׁ הוּא מִן הַתּוֹרָה, גַּם יַיִן שֶׁלּוֹ קוֹדֵם לַכֹּל. וְהַסְכִּימוּ (יח) הָאַחֲרוֹנִים, דְּכָל זֶה דַּוְקָא כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ פַּת לְצֹרֶךְ הַלַּיְלָה וּלְצֹרֶךְ הַיּוֹם, אֲבָל בְּשֶׁאֵין לוֹ פַּת, מוּטָב שֶׁיְּקַנֶּה לוֹ פַּת, וְיַקְדֵּשׁ עָלֶיהָ, דְּהָא חַיָּב לֶאֱכֹל פַּת בַּלַּיְלָה וְכֵן לְמָחָר בְּיוֹם הַשַּׁבָּת. וְאִם יֵשׁ לוֹ לְקִדּוּשׁ לַיְלָה וְאֵין לוֹ לְקִדּוּשׁ הַיּוֹם וְלִכְבוֹד הַיּוֹ״ב, אַף דְּמִסְתַּבֵּר דִּכְבוֹד הַיּוֹם עָדִיף מִקִּדּוּשׁ הַיּוֹם, מִכָּל מָקוֹם

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(ז) מָגֵן־אַבְרָהָם וש״א. וְעַיֵּן בְּדָגוּל מֵרְבָבָה, דְּאִם הָאִשָּׁה כְּבָר הִתְפַּלְּלָה, דְּחִיּוּבָהּ הוּא לֹא הָוֵי רַק מִדְּרַבָּנַן, יָכוֹל הַקָּטָן שֶׁלֹּא הִתְפַּלֵּל לְהוֹצִיאָהּ; וְאִם הִתְפַּלֵּל, דְּתוּ הָוֵי דְּרַבָּנַן אַצֵּל הַקָּטָן, תְּלִיָּא בִּפְלֻגְתָּא. עַיֵּן שָׁם. וְאוּלַי דְּעֵת הַהוֹסָפוֹת־שַׁבָּת לְהַחְמִיר אַף שֶׁכְּבָר הִתְפַּלְּלָה וְהַקָּטָן לֹא הִתְפַּלֵּל, דְּמִי יוֹדֵעַ אִם הָאִשָּׁה כַּוְּנָה לָצֵאת בִּתְפִלָּה יְדֵי קִדּוּשׁ: (כ) לְאוּ דַּוְקָא, אֶלָּא כֹּל שֶׁיֵּשׁ רְפוּי שֶׁעָר בְּזִקְנוֹ [ח״מ]: (ו) עַיֵּן בְּאוּר הֲלָכָה: (ז) דְּהָוֵי סְפֵק־סְפֵקָא, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי בְּבֵאוּר הֲלָכָה, עַיֵּן שָׁם: (מ) וּדְלֹא כְּרַשַּׁ״ל וּבְ״ח שֶׁמַּחְמִירִין בָּזֶה: (ט) עַיֵּן בְּכָרֵי־מְגַדִּים בְּפִתְיחָה שֶׁמִּסְתַּפֵּק בָּזֶה, דְּאוּלַי אִשָּׁה אַף־עַל־פִּי שֶׁמְּחֻיֶּבֶת אֵינָהּ בְּכָל עֲרֵבוּת שֶׁתּוּכַל לְהוֹצִיא כְּשֶׁצָּאת כְּבָר, וְנִשְׁאַר בְּסָפֵק, וְגַם הַדָּגוּל מֵרְבָבָה הָלַךְ בְּשִׁיטָה זוֹ שֶׁאֵינָהּ יְכוֹלָה לְהוֹצִיא, אֲבָל הַגְּאוֹן רַבִּי עֲקִיבָא אִיגֶר בְּתִשׁוּבָה סִימָן ז וְכֵן בְּחִדּוּשָׁיו חוֹלֵק עַל הַדָּגוּל מֵרְבָבָה[19], וְהָאֲרִיךְ לְהוֹכִיחַ בְּרַאֲיוֹת דְּאִשָּׁה בְּמַה שֶּׁמְּחֻיֶּבֶת מִן הַתּוֹרָה הִיא בִּכְלַל עֲרֵבוּת בְּאִישׁ וְיָכוֹלָה לְהוֹצִיא[20], עַיֵּן שָׁם: (י) לְקָמָן בְּסִימָן תרטז סָעִיף ב: (יח) מָגֵן־אַבְרָהָם וט״ז לְקָמָן בְּתרע״ח וְאוּלַיְהִי רַבָּה וְהוֹסָפוֹת־שַׁבָּת. אַף מַה שֶּׁכָּתַב שָׁם הַט״ז דְּלֶחֶם מִשְׁנֶה הוּא דְּאוֹרַיְתָא, דְּעֵת הַמָּגֵן־אַבְרָהָם אֵינוֹ כֵּן, וּכְמוֹ שֶׁכָּתְבוּ הַהוֹסָפוֹת־שַׁבָּת וְהַפְּרִי־מְגַדִּים:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél (France) : 01.80.91.62.91
Tél (Israël) : +972.77.466.03.32
contact@torah-box.com

(ח) יַיִן לְצָרְכֵי הַיּוֹם. [*] וְהָא דְּתַנְיָא ׳בְּבוּד יוֹם קוֹדֵם לִכְבוֹד לַיְלָה׳, הַיְנוּ דַּוְקָא (ט) בְּשֶׁאֵר צָרְכֵי סְעוּדָה, אֲבָל אִם אֵין לוֹ אֶלָּא פּוֹס אֶחָד לְקִדּוּשׁ, כְּבוֹד לַיְלָה (י) קוֹדֵם לִכְבוֹד יוֹם: **ד** (יא) [1]אָסוּר (ז) לְטָעֵם כְּלוּם (יב) קֹדֶם שֶׁיְּקַדֵּשׁ, (יג) [2]אֲפִלּוּ מַיִם, וַאֲפִלּוּ אִם הִתְחִיל מִבְּעוֹד יוֹם (יד) [3]צָרִיךְ לְהַפְסִיק, (טו) שֶׁפּוֹרֵס (ה) מַפָּה וּמְקַדֵּשׁ. [4]וְאִם הָיוּ שׁוֹתִים יַיִן (ו) תְּחִלָּה, אֵינוֹ אוֹמֵר אֶלָּא קִדּוּשׁ בִּלְבַד (טז) בְּלֹא בִרְכַת (ז) הַיַּיִן, (יז) [5]וְאַחַר־כָּךְ מְבָרֵךְ בִּרְכַת ׳הַמּוֹצִיא׳. [6]וְאִם אֵין לוֹ יַיִן וּמְקַדֵּשׁ עַל הַפַּת, אֵינוֹ מְבָרֵךְ (מ) ׳הַמּוֹצִיא׳. [7]וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאַף כְּשֶׁאֵינָם רְשָׁאִים. צְרִיכִים לַחְזֹר וּלְבָרֵךְ תְּחִלָּה ׳בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן׳ וְאַחַר־כָּךְ יִשְׁתּוּ: הגה אָדָם שֶׁשָּׁכַח לְקַדֵּשׁ עַד הַיּוֹם, אֲבָל אִם [8]הָיוּ שׁוֹתִים יַיִן וְלֹא נִזְכַּר עַד שֶׁבֵּרְכוּ ׳הַמּוֹצִיא׳ וְאַחַר־כָּךְ נִזְכַּר, אֵינוֹ מְקַדֵּשׁ עַל הַפַּת, שֶׁכְּבָר בֵּרְכוּ עָלָיו ׳הַמּוֹצִיא׳. [9]וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאַף כְּשֶׁאֵינָם רְשָׁאִים. [10]הַיּוֹם, (יח) אֵינוֹ מְבָרֵךְ עַל הַיַּיִן (יט) ׳בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן׳ אֶלָּא אַחַר הַסְּעוּדָה: (כ) [11]וְיֵשׁ נוֹהֲגִים לְהַנִּיחַ הַכּוֹס עַל הַשֻּׁלְחָן מִתְּחִלַּת הַסְּעוּדָה עַד אַחַר בִּרְכַּת ׳הַמּוֹצִיא׳ וְאַחַר־כָּךְ מְבָרְכִין עַל הַיַּיִן וְשׁוֹתִין אוֹתוֹ. (כא) וְאִם רָצוּ לַחְזֹר וְלִשְׁתּוֹת קֹדֶם שֶׁיְּקַדְּשׁוּ, (כב) אַף־עַל־פִּי שֶׁאֵינָם רְשָׁאִים. צְרִיכִים לַחְזֹר וּלְבָרֵךְ תְּחִלָּה ׳בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן׳ וְאַחַר־כָּךְ יִשְׁתּוּ: הגה אָדָם שֶׁשָּׁכַח לְקַדֵּשׁ עַד

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

[*] וְהָא דְּתַנְיָא כְּבוֹד יוֹם קוֹדֵם כו׳. וְכָתַב בְּיש״ט דְּגִשְׁתִּין שִׁקְּרָא תִּגֹּר עַל שְׁאֵין נוֹהֲרִים בָּזֶה וְאַדְרַבָּה מוֹסִיפִין בְּלֵיל־שַׁבָּת כו׳, וַאֲנִי נִדְרַתִּי בְּעַצְמִי שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל דָּגִים בְּלֵיל־שַׁבָּת שֶׁהוּא דָּבָר הַשׁוֹב וּמוֹסִיף, וְאִז אֲפִלּוּ יֵשׁוֹ לִסְעֹדַת שַׁבָּת כַּמָּה מַעֲדָנִים לֹא יִשְׁוֶה לִסְעֹדַת שֶׁחֲרִית שֶׁיֵּשׁ בָּהּ דָּגִים, עכ״ל, וְהֵבִיאוֹ מה״ב.

בְּאֵר הֵיטֵב

(ז) לְטָעֵם. נ״ל דְּשָׁרֵי לְרַחֵץ פָּיו בְּיַיִן דְּאֵינוֹ מִכַּוֵּן לְהַנָּאַת טְעִימָה; וְאִם רוֹצֶה לְקַבֵּל שַׁבָּת מִבְּעוֹד יוֹם וְלִקְדֹּשׁ וְלֶאֱכֹל וּלְהִתְפַּלֵּל עַרְבִית בַּלַּיְלָה רִאשׁוֹן, מ״א, ע״ש. וְעַיֵּן סִימָן רסז: (ה) מַפָּה. וּפְשׁוּט דְּא״צ לְהִתְפַּלֵּל עַרְבִית אִם הוּא פּוֹרֵס מַפָּה וּמְקַדֵּשׁ כֵּיוָן שֶׁהִתְחִיל בְּהֶתֵּר כְּדִין כָּל תִּפְלַּת עַרְבִית, ט״ז:

(ו) תְּחִלָּה. ר״ל שֶׁהָיוּ שׁוֹתִין ג״כ יַיִן תְּחִלָּה עִם פַּת: (ז) הַיַּיִן. לְפִי שֶׁמְּבָרֵכִין הַיַּיִן הוּא קֹדֶם קִדּוּשׁ וְלֹא הָוֵי קִדּוּשׁ הֶפְסֵק, מִשְׁא״כ בִּבְרָכַת הַמּוֹצִיא הָוֵי הֶפְסֵק לְכֵיכָךְ צָרִיךְ לְבָרֵךְ שֵׁנִית. וְה״ה דְּא״צ לְבָרֵךְ עַל הַיַּיִן שֶׁבְּתוֹךְ הַמָּזוֹן, הָכָא אַחַר שְׁתִּית הַכּוֹס שֶׁל קִדּוּשׁ לֹא הָוֵי הֶפְסֵק־הַדַּעַת לְבֵין שְׁתִיַּת שְׁאָרֵיהּ: (מ) הַמּוֹצִיא. דְּאָז מְבָרֵךְ הַמּוֹצִיא קֹדֶם קִדּוּשׁ וְלֹא הָוֵי קִדּוּשׁ הֶפְסֵק: (ט) חַמּוֹצִיא. דס״ל דְּקִדּוּשׁ לֹא הָוֵי הֶפְסֵק, וְכֵיוָן דְּסִפֵּק בְּרָכוֹת לְהָקֵל וְדַאי לֹא יְבָרֵךְ

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

אֲפָשָׁר דְּדַי לוֹ בָּפַת, וְהַמּוֹתָר יִקְנֶה לוֹ יַיִן לְקִדּוּשׁ הַיּוֹם [מ״א]. וְעַיֵּן בְּבֵאוּר הֲלָכָה: (ח) **יַיִן לְצָרְכֵי הַיּוֹם**. הַיְנוּ לְצֹרֶךְ קִדּוּשׁ הַיּוֹם. וְהַטַּעַם, דְּקִדּוּשׁ הַלַּיְלָה עִקָּרוֹ הוּא מִדְּאוֹרַיְתָא, וְקִדּוּשׁ הַיּוֹם הוּא רַק מִדְּרַבָּנָן. וְאַף־עַל־גַּב דְּבַלַּיְלָה יֹאכַל לוֹמַר בִּרְכַּת קִדּוּשׁ אַרְפְּתָא, וּבְיוֹם כְּשֶׁלֹּא יִהְיֶה לוֹ עַל מַה לְקַדֵּשׁ יְשַׁאֵר בְּלִי קִדּוּשׁ, מִכָּל מָקוֹם כֵּיוָן דִּבְמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ יַיִן אֵין מְקַדְּשִׁין אַרְפְּתָא, דְּלַיְלָה עָדִיפָא: (ט) **בְּשְׁאָר צָרְכֵי סְעוּדָה**. כְּגוֹן (יג) שֶׁיֵּשׁ לוֹ מְעַט מִינֵי מְגָדִים, טוֹב יוֹתֵר שֶׁיְּנִיחֵם לְצֹרֶךְ סְעוּדַת הַיּוֹם[21]. וּבְסֵפֶר יָם שֶׁל שְׁלֹמֹה קוֹרֵא תַּגָּר עַל שְׁאֵין נוֹהֲרִים בָּזֶה, וְאַדְרַבָּה, מוֹסִיפִין בְּלֵיל־שַׁבָּת[22]: (י) **קוֹדֵם לִכְבוֹד יוֹם**. הַיְנוּ, בֵּין לְצָרְכֵי סְעוּדָה דְּיוֹם וּבֵין לְקִדּוּשׁ שֶׁעֹשִׂין בַּיּוֹם, הָכְמוֹ שֶׁכָּתַב בְּרֵישׁ הַסָּעִיף: **ד** (יא) **אָסוּר לְטָעֵם**. וְהוּא הַדִּין שֶׁאֵין צָרִיךְ לְבָרֵךְ עַל הַיַּיִן שֶׁבְּתוֹךְ הַסְּעוּדָה, דְּהָא אֵין שׁוּם הֶסַח־הַדַּעַת בֵּין שְׁתִיַּת הַכּוֹס שֶׁל קִדּוּשׁ לִשְׁתִיַּת הַיַּיִן שֶׁבְּתוֹךְ הַסְּעוּדָה[23]. (יב) **קֹדֶם שֶׁיְּקַדֵּשׁ**. הַיְנוּ, דְּחִיּוּב שֶׁל הַקִּדּוּשׁ חָל עָלָיו מֵיָּד בִּכְנִיסַת שַׁבָּת וַאֲפִלּוּ לֹא קִבֵּל עָלָיו שַׁבָּת בְּהֶדְיָא, (יג) דְּכֵיוָן שֶׁנַּעֲשָׂה סְפֵק הַשָּׂכָה מְמֵילָא חָל עָלָיו שַׁבָּת[23]. וְאִם קִבֵּל עָלָיו שַׁבָּת, אֲפִלּוּ עֲדַיִן יוֹם גָּדוֹל הִיא הָכִי[24]. (יד) וְאִם רוֹצֶה לְקַבֵּל שַׁבָּת מִבְּעוֹד יוֹם וּלְקַדֵּשׁ וְלֶאֱכֹל וּלְהִתְפַּלֵּל עַרְבִית אַחַר־כָּךְ בַּלַּיְלָה, רַשַּׁאי, וּבְהֶנַאי שֶׁיִּהְיֶה חֲצִי שָׁעָה קֹדֶם זְמַן מַעֲרִיב, כְּדִלְעֵיל בְּסִימָן רלה סָעִיף ב [א״ר]: (יב) **קֹדֶם שֶׁיְּקַדֵּשׁ**. וַאֲפִלּוּ (טו) אֵין לוֹ אֶלָּא פּוֹס אֶחָד, יְקַדֵּשׁ עָלָיו וִיבָרֵךְ בִּרְכַּת־הַמָּזוֹן בְּלֹא פּוֹס [הַיְנוּ אֲפִלּוּ לְמַאן דְּסָבְרִינְהוּ לָהּ בִּרְכַּת־הַמָּזוֹן טְעוּנָה כּוֹס, לְעֵיל בְּסִימָן קכב סָעִיף א], וְלֹא יֹאכַל קֹדֶם שֶׁיְּקַדֵּשׁ: (יג) **אֲפִלּוּ מַיִם**. וְשָׁרֵי (טז) לִרְחֹץ פָּיו בְּמַיִם, בֵּיוָן דְּאֵינוֹ מְכַוֵּן לַהֲנָאַת טְעִימָה[25]: (יד) **צָרִיךְ לְהַפְסִיק**[26]. וְאַף־עַל־גַּב דְּהִתְחִיל בְּהֶתֵּר, (יז) שֶׁאֲנִי הָכָא דְּקִדּוּשׁ שִׁיְּכָא לַסְּעוּדָה, וּלְכִתְחִלָּה אִתְקוּן שֶׁיְּקַדֵּשׁ קֹדֶם סְעוּדָה וּבְמָקוֹם סְעוּדָה: (טו) **שֶׁפּוֹרֵס מַפָּה**[27]. לְכָסוֹת (יח) הַפַּת עַד אַחַר הַקִּדּוּשׁ, וְאַחַר־כָּךְ יְסִירֶנָּה כִּי הֵיכִי דְּתִתְרָאֶה, דְּאָתָא הֶסְעוּדָה הַשְׁתָּא לִיקָרָא דְּשַׁבְּתָא. וְאַף אִם לֹא יָשַׁב עֲדַיִן לֶאֱכֹל, גַּם־כֵּן הֵיכָא הֵכִי דְּצָרִיךְ פְּרִיסַת מַפָּה בְּעֵת הַקִּדּוּשׁ, וּכְדִלְקַמָּן בְּסָעִיף ט, (יט) אֶלָּא הָקֵא מַשְׁמַע לָן בָּזֶה דְּאַף שֶׁהוּא בְּאֶמְצַע אֲכִילָתוֹ יַיִן בְּפוֹרֵיסַת מַפָּה: (טז) **בְּלֹא בִּרְכַּת הַיַּיִן**. דְּכֵיוָן דְּבֵרֵךְ בְּכָךְ בְּתוֹךְ הַסְּעוּדָה בְּתִחִלַּת שְׁתִיָּתוֹ, שׁוּב אֵין צָרִיךְ לְבָרֵךְ עַתָּה ׳בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן׳ קֹדֶם הַקִּדּוּשׁ[26], לְעִנְיַן קִדּוּשׁ דְּצָרִיךְ לְכָלֵי עַלְמָא לְהַפְסִיק. וְלָכֵן צָרִיךְ לִזָּהֵר לְהַחֲזִיר הַכּוֹס לִידֵי כָךְ, וְכְמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי בְּסִמָּנִים: (יז) **וְאַחַר־כָּךְ מְבָרֵךְ בִּרְכַּת ׳הַמּוֹצִיא׳**. הַיְנוּ, כְּשֶׁבָּא לִגְמֹר אַחַר־כָּךְ סְעוּדָתוֹ מְבָרֵךְ בִּרְכַּת ׳הַמּוֹצִיא׳ מְחֻדָּשׁ, דְּאֵינוֹ יוֹצֵא בְּ׳הַמּוֹצִיא׳ שֶׁבֵּרַךְ בְּתִחִלַּת הַסְּעוּדָה, (כז) לְפִי שֶׁהַקִּדּוּשׁ שֶׁבֵּינְתַיִם שְׁהָיָה צָרִיךְ לֶאֱמְרוֹ מִפְּנֵי שֶׁנֶּאֱסַר בַּאֲכִילָה עַד שֶׁיְּקַדֵּשׁ, זֶה הָוֵי הֶפְסֵק, לְפִיכָךְ צָרִיךְ לְבָרֵךְ שֵׁנִית בִּרְכַּת ׳הַמּוֹצִיא׳ [וּבִרְכַּת־הַמָּזוֹן], רַק פַּעַם אַחַת בְּסוֹף הַסְּעוּדָה], מַה שֶּׁאֵין כֵּן כְּשֶׁאֵין לוֹ יַיִן וּמְקַדֵּשׁ עַל הַפַּת, שֶׁזְּמַן בִּרְכַּת ׳הַמּוֹצִיא׳ שָׁלוּ הוּא קֹדֶם קִדּוּשׁ, וְלֹא הָיָה עַדַיִן הֶפְסֵק שֶׁיִּהְיֶה צָרִיךְ מַחֲמַת זֶה לְבָרֵךְ שֵׁנִית, לָכֵן אֵין צָרִיךְ לְבָרֵךְ ׳הַמּוֹצִיא׳ לְכָלֵי עַלְמָא: (יח) **אֵינוֹ מְבָרֵךְ ׳הַמּוֹצִיא׳**. דְּסְבִירָא לְהוּ דְּקִדּוּשׁ לֹא הָוֵי הֶפְסֵק[30], וְכֵיוָן דְּסֵפֵק בְּרָכוֹת לְהָקֵל, לֵישׁ לְתָפֹשׂ כְּהַיְשׁ־אוֹמְרִים[31] [אחרונים]: **ה** (יט) **וְאָמְרוּ ׳בּוֹרֵא וּנְקַדֵּשׁ׳**. וּמֵירֵי הָכָא (כג) מִבְּעוֹד יוֹם, דְּאִלּוּ בְּסֵפֵק חֲשֵׁכָה, וְכָל־שֶׁכֵּן בְּוַדַּאי חֲשֵׁכָה, אֲפִלּוּ לֹא אָמְרוּ ׳בּוֹרֵא וּנְקַדֵּשׁ׳, מְמֵילָא חָל חוֹבַת קִדּוּשׁ וְאָסוּר לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב בְּסָעִיף ד: (כ) **עַד שֶׁיְּקַדְּשׁוּ**. דְּצַל־יְדֵי אֲמִירַת ׳בּוֹרֵא וּנְקַדֵּשׁ׳ (כג) חָלָה עֲלֵיהֶם חוֹבַת קִדּוּשׁ הַיּוֹם וְנֶאֱסַר עֲלֵיהֶם לִשְׁתּוֹת: (כא) **וְאִם רָצוּ וְכוּ׳**. הַטַּעַם, (כד) דְּאַפְחוּ דַּעְתַּיְהוּ מִלִּשְׁתּוֹת עוֹד קֹדֶם קִדּוּשׁ, וְלָכֵן דּוֹמֶה זֶה לְאוֹמֵר קֹדֶם בִּרְכַּת־הַמָּזוֹן ׳הַב לָן וּנְבָרֵךְ׳, דְּצָרִיךְ הַשּׁוֹהֶה אַחַר־כָּךְ לַחְזֹר וּלְבָרֵךְ. (כה) וּמִכָּל מָקוֹם עַל כּוֹס שֶׁל קִדּוּשׁ, דַּעַת הַמְּגַן־אַבְרָהָם שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ לְבָרֵךְ ׳בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן׳, וְיוֹצֵא בְּהַבְרָכָה שֶׁבֵּרַךְ בִּתְחִלַּת הַשְׁתִיָּה, דְּהָא לֹא אַסְחוּ דַּעְתַּיְהוּ מִכּוֹס שֶׁל קִדּוּשׁ בְּמֵה שֶׁאָמְרוּ ׳בּוֹרֵא וּנְקַדֵּשׁ׳, (כו) וְכֵן נִרְאֶה דְּאֵינוֹ צָרִיךְ לְבָרֵךְ גַּם־כֵּן עַל הַיַּיִן שֶׁיִּשְׁתֶּה אַחַר כּוֹס שֶׁל קִדּוּשׁ, דְּהָא לֹא אַסְחוּ דַּעְתַּיְהוּ רַק מֵהַשְׁתִיָּה שֶׁקֹּדֶם קִדּוּשׁ. וּלְפִי שֶׁיֵּשׁ דֵּעוֹת הַרְבֵּה בְּדִינִים אֵלּוּ, רָאוּי לְכָל בַּעַל־נֶפֶשׁ לְזַהֵר שֶׁלֹּא יָבוֹא לִידֵי כָךְ[32]: (כב) **אַף־עַל־פִּי שֶׁאֵינָם רַשָּׁאִים**. הַיְנוּ, מִטַּעַם דְּחָלָה עֲלֵיהֶם קְדֻשַּׁת הַיּוֹם. כָּתַב הַט״ז, דְּכֹל שֶׁלֹּא אָמְרוּ ׳בּוֹרֵא וּנְקַדֵּשׁ׳, אֶלָּא שֶׁהֶחְשִׁיךְ, אִם רָצוּ לַחְזֹר וְלִשְׁתּוֹת אֵין צְרִיכִין לַחְזֹר וּלְבָרֵךְ, אַף דְּאָסוּר מֻחְלָט שֶׁהוּא קֹדֶם קִדּוּשׁ, הָאִסּוּר לְבַד אֵין עוֹשֶׂה הֶסַח־הַדַּעַת:

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(יג) מַגֵּן־אַבְרָהָם: (יד) מָגֵן־אַבְרָהָם: (טו) מָגֵן־אַבְרָהָם בְּשֵׁם שְׁבֶּלֵי־לֶקֶט: (טז) אֲחֲרוֹנִים: (יז) מָגֵן־אַבְרָהָם בְּשֵׁם הַר״ן: (יח) מָגֵן־אַבְרָהָם בְּסָעִיף קָטָן ז וּבְסָעִיף־קָטָן כ: (יט) גְּמָרָא שָׁם, דְּלֹא בְּעִינַן שֶׁיַּעֲקֹר הַשֻּׁלְחָן לְגַמְרֵי וְיַקְבְּעֶנּוּ מֵחָדָשׁ לְבָרֵךְ שַׁבָּת: (כ) אֲחֲרוֹנִים: (כא) מָגֵן־אַבְרָהָם וּשׁ״א: (כב) הַגְּרַ״ז: (כג) מָגֵן־אַבְרָהָם: (כד) מָגֵן־אַבְרָהָם וְתוֹסֵ״ד דַּעְתָּם, דְּצַלְּתֵי־שַׁבָּת וְטֵ״ד דַּעְתָּם, שֶׁאַף כּוֹס שֶׁל קִדּוּשׁ גּוּפָא צָרִיךְ לַחְזֹר וּלְבָרֵךְ ׳בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן׳, וְכֵן מִשְׁמַע דַּעַת מַהֲרִי״ק לְפִי מַה שֶּׁאֲמָרוּ הַגְּרַ״א לְקַמָּן בְּסִימָן רצט סָעִיף ג, עַיֵּן שָׁם, וְאַף הַמְּחַבֵּר שָׁם לֹא מַצִינוּ שֶׁיַּחֲלֹק עָלָיו בָּזֶה לְעִנְיַן קִדּוּשׁ דְּצָרִיךְ לְכָלֵי עַלְמָא לְהַפְסִיק. וְלָכֵן צָרִיךְ לִזָּהֵר לְהַחֲזִיר הַכּוֹס לִידֵי כָךְ, וְכְמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי בְּסִמָּנִים: (כו) אֲלִיבָּה זִיטָא:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél (France) : 01.80.91.62.91
Tél (Israël) : +972.77.466.03.32
contact@torah-box.com

הִלְכוֹת שַׁבָּת סִימָן רעא

בִּיאוּרִים וּמוֹסָפִים

[משנ"ב ס"ק ט]

טוֹב יוֹתֵר שֶׁיְּנִיחֵם לְצָרְכָּן סְעוּדַת הַיּוֹם[21]. וּבְסֵפֶר יָם שֶׁל שְׁלֹמֹה קוֹרֵא תִּגָּר עַל שֶׁאֵין נִזְהָרִים בָּזֶה, וְאַדְרַבָּה, מוֹסִיפִין בְּלֵיל־שַׁבָּת[22].

21) אבל אם אין לו פת אלא כדי צורך סעודה אחת, דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני ח"ד פפ"ה ס"ק יז) שיאכלנה בלילה כדי שיהיה קידוש הלילה במקום סעודה.

והוסיף הגר"נ קרליץ (שם), שאף על פי שומנו של כבוד היום הוא במשך כל יום השבת, מ"מ זמנו לכתחילה הוא קודם חצות היום, ולפיכך מי שמתפלל מוקדם וקשה לו לאכול מיד לאחר התפילה פת עם בשר ודגים, רשאי לאכול בתחילה פת בלבד, ולאחר מכן יאכל במשך היום פת עם בשר ודגים, ומ"מ עדיף שיאכל הכל קודם חצות.

22) והוסיף הים של שלמה (הובא בשע"ת ס"ק א), שהוא עצמו עשה גדר שלא לאכול דגים בליל שבת, משום שמאכל זה הוא דבר חשוב ומטורם, ואז אפילו אם יכינו לו כמה מעדנים לסעודת הלילה, מ"מ לא ישוו לסעודת שחרית שיש בה דגים. ומדבריו דקדק הגר"נ קרליץ (חוט שני שם) שאף אדם שיש לו כל צרכיו, חייב להגדיל את כבוד סעודת היום מסעודת הלילה. והוסיף, שהמאכל שאוכלים בסעודת היום הנקרא 'חמין', ודאי שחשוב יותר משאר התבשילים שאוכלים בסעודת הלילה.

[משנ"ב ס"ק יא]

דְּבָרִים שֶׁנַּעֲשָׂה סָפֵק חֲשֵׁכָה מְמֵילָא חָל עָלָיו שַׁבָּת[23]. וְאִם קִבֵּל עָלָיו שַׁבָּת, אֲפִלּוּ עֲדַיִן יוֹם גָּדוֹל הִיא הֲכִי[24].

23) ואף שעדיין לא הגיע זמן תפילת ערבית, ולכאורה אין זה זמן סעודה, ואם כן לא חלה עליו חובת קידוש, ביאר הגרש"ז אויערבך (שש"כ פנ"ב הע' ט ובחו"ג שם) שחיוב שיכול לקדש גם בבין השמשות ולאכול פחות מכביצה [שאכילה בשיעור זה מועילה שיחשב הקידוש במקום סעודה], לפיכך נחשב גם בין השמשות כזמן חיוב קידוש.

24) מבואר מדבריו, שאף אם עדיין לא התפלל תפילת ערבית, כיון שקיבל עליו שבת נאסר בטעימה, וכן כתב הערוך השלחן (סי"ב).

ואשה שקיבלה שבת בהדלקת הנרות קודם בין השמשות, וצמאה מאוד למים ורוצה לשתות, כתב המהרש"ם (קונטרס אהבת שלום אות יא, נד' בסוף ספר מנחת שבת) שכיון שמקום צער הוא זה, ואין היא יכולה לקדש, יש להקל שתשתה. ובשו"ת מנחת יצחק (ח"ח סי' יח) כתב שהוא דבר שאינו מצוי שלא תוכל לקדש.

ואשה המרגישה קודם ההדלקה שצמאה היא למים, אלא שיראה שמא יעבור הזמן ומשום כך מדליקה נרות, כתב הקצות השלחן (סי' עד בדה"ש ס"ק יז) שאולי חשוב הדבר כמקום הצורך, ורשאית להדליק נרות על תנאי, כמבואר לעיל (סי' רסג ס"ק מד), ולענין הדלקת נרות ביום טוב ראה מה שכתבנו שם.

[משנ"ב ס"ק יג]

לִרְחֹץ פִּיו בְּמַיִם, כֵּיוָן דְּאֵינוֹ מְכַוֵּן לַהֲנָאַת טְעִימָה[25].

25) ומטעם זה כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ח סי' יח), שמי שקיבל שבת קודם בין השמשות, ורוצה לקחת כדור נגד כאבים, מותר לו לצורך כך לשתות מעט מים אף קודם הקידוש, כיון שאין בשתיה זו הנאה, ועוד, שיש דעות שקודם תפילת ערבית אין איסור טעימה, ולכך יש להקל בדבר. והוסיף, שמותר לעשות כן אף אם יכול לקדש, אלא שרוצה להמתין עד הקידוש שעושה בביתו. ולענין לקיחת תרופה, דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני ח"ד פפ"ה סוף ס"ק ב) שאם אין לה טעם, יצריך ליטלה זמן מה קודם הסעודה, מותר ליטלה אף בלא קידוש, כיון שאין על לקיחת תרופה זו שם טעימה. אולם אם אין אפשרות לאכול תרופה זו אלא עם סוכר וכדו', דעתו שם שאסור לעשות כן בלא קידוש.

[משנ"ב ס"ק יד]

צָרִיךְ לְהַפְסִיק[26].

26) והזמן שצריך להפסיק, כתב לקמן (סי' תעא ס"ק כא) שהוא קודם בין השמשות.

[משנ"ב ס"ק טו]

שֶׁפּוֹרֵס מַפָּה[27].

27) וכן ביום טוב שחל במוצאי שבת, שהסעודה שהתחיל מבעוד יום היא סעודה שלישית של שבת וכעת סוער סעודת ליל יו"ט, כתב הגרי"ש אלישיב (קובץ תשובות ח"ב סי' טז) שחייב לפרוס מפה ולקדש.

[משנ"ב ס"ק טז]

שׁוּב אֵין צָרִיךְ לְבָרֵךְ עַתָּה 'בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן' קֹדֶם הַקִּדּוּשׁ[28] וכו', דְּהָא אֵין שׁוּם חֲפַּת־הַדַּעַת בֵּין שְׁתִיַּת הַכּוֹס שֶׁל קִדּוּשׁ לִשְׁתִיַּת הַיַּיִן שֶׁבְּתוֹךְ הַסְּעוּדָה[29].

28) והוביח מכאן בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ג סי' מה), שברכת הגפן אינה בשביל הקידוש אלא בשביל שתיית היין בלבד, ולפיכך מי שטעה וברך על היין 'שהכל', כיון שמועילה ברכה זו לפטור את היין מדין ברכת הנהנין, יצא ידי חובת קידוש, והוסיף, שהוא הדין מי ששכח וקידש על היין בלא ברכה כלל, ונזכר רק לאחר שגמר לשתותו, שיצא ידי חובת קידוש. וכן מי שלא שמע מהמקדש את ברכת בורא פרי הגפן, כתב בשו"ת אור לציון (ח"ב פ"כ תשובה ב) שיצא ידי חובת קידוש, אלא שאם ירצה לטעום מהיין יצטרך לשוב ולברך עליו.

29) ובטעם הדבר שיש לברך בליל הסדר על כל כוס וכוס, אף שיודעים שישתו במשך הלילה את כל ארבע הכוסות, כתב הגרש"ז אויערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"א סי' יח אות י) שחז"ל תיקנו לכוון בברכה ראשונה שלא לפטור אלא את הכוס הראשונה בלבד, כדי להחשיב את המצוה של ארבע הכוסות, וכן כדי להודיע שכל כוס וכוס היא מצוה בפני עצמה.

[משנ"ב ס"ק יח]

דְּסָבִירָא לְהוּ דְּקִדּוּשׁ לֹא הָוֵי הֶפְסֵק[30]. וְכֵיוָן דְּסָפֵק בְּרָכוֹת לְהָקֵל, יֵשׁ לְחַפֵּשׂ כְּהַיְשׁ־אוֹמְרִים[31].

30) ואף שבאופן זה, שאין בעל הבית מוציא את המסובים בברכת המוציא, אין המסובים יוצאים ידי חובת לחם משנה [בשיש לחם משנה בפני בעל הבית בלבד], כתב הגרש"ז אויערבך (שו"ת אבני ישפה ח"א סי' סא, שולחן שלמה ס"ק יא) שכיון שפטורים המסובים מברכה, מצטרפים הם לפת של בעל הבית על ידי הבציעה. והוסיף, שלפיכך גם מי שבירך בטעות על פרוסת לחם, יכול לצאת בלחם משנה של אחר, אף על פי שאינו יוצא בברכתו. אבל מי שחייב בברכת המוציא ואינו רוצה לצאת בברכת הבוצע, לא יצא חובת לחם משנה, כמבואר לקמן (סי' רעד ס"ק ב).

31) לענין מי שבא לאכול פרי שברכתו 'האדמה' וטעה וברך עליו 'העץ', כתב לעיל (סי' רג ס"ק ג) שיאכל רק מעט כדי שלא תתבטל הברכה ולא יותר. וראה מה שכתבנו שם.

[משנ"ב ס"ק כא]

וּלְפִי שֶׁיֵּשׁ הַיְעוֹת הַרְבֵּה בְּדִינִים אֵלּוּ, רָאוּי לְכָל בַּעַל־נֶפֶשׁ לְזָהֵר שֶׁלֹּא יָבוֹא לִידֵי כָּךְ[32].

32) היינו הדעות שהובאו בשעה"צ (ס"ק בה), אם האומר 'בואו ונקדש' חייב לברך על הכוס או לא, ולכך צריך להיזהר בזה לכתחילה.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél (France) : 01.80.91.62.91
Tél (Israël) : +972.77.466.03.32
contact@torah-box.com